

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Tomáš Novák

Jednostranná změna obchodních podmínek

Diplomová práce

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*jednostranná změna obchodních podmínek*“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. 5. 2016

.....
Tomáš Novák

Rád bych tímto poděkoval JUDr. Milanu Hulmákovi, Ph.D., za cenné podněty a rady, které mi pomohly při zpracování této práce. Rád bych také poděkoval své rodině a přátelům za podporu během psaní práce a po celou dobu mého studia.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	8
1 Úvod do všeobecných obchodních podmínek	11
1.1 Vývoj VOP	13
1.2 Právní úprava a definice VOP	14
1.3 Vztah VOP a smlouvy	19
2 Inkorporace VOP do smlouvy	22
2.1 VOP součástí smlouvy obecně	22
2.2 VOP součástí smlouvy mezi podnikateli.....	23
2.3 VOP součástí adhezní smlouvy	23
3 Změna závazku	25
4 Jednostranná změna VOP	27
4.1 Jednostranná změna ve speciálních zákonech	27
4.2 Předpoklady jednostranné změny v NOZ.....	28
4.2.1 Uzavírání smlouvy v běžném obchodním styku s větším počtem osob, zavazující k dlouhodobému a opětovnému plnění.....	30
4.2.2 Ve smlouvě je odkazováno na VOP	30
4.2.3 Ujednáno, jak se změna druhé straně oznámí	31
4.2.4 Ujednán rozsah změny, jinak limity změny	31
4.2.5 Druhá strana má možnost změnu odmítnout a závazek vypovědět	32
4.2.6 Nesmí být zvláštní povinnost zatěžující vypovídající stranu	32
4.3 Kogentnost ustanovení § 1752 odst. 1 NOZ.....	32
4.4 Jednostrannost změny.....	37
5 Zákaz překvapivých ujednání	43
6 Změna VOP ve spotřebitelských smlouvách	45

6.1	Soulad změny VOP s požadavky kladenými u ochrany spotřebitele	46
6.2	Zvlášť zakázaná ujednání v § 1814	50
6.2.1	Změna závazku z vůle podnikatele	51
6.2.2	Zvýšení ceny aniž by mohl při podstatném zvýšení od smlouvy odstoupit.....	51
Závěr	53
Použitá literatura	56
ABSTRAKT	66
SUMMARY	67
SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV/ KEY WORDS	68

Seznam použitých zkratk

ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen MonarchieStF: JGS Nr. 946/1811 ve znění pozdějších předpisů
AGBG	Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen (AGBG) ze dne 9. prosince 1976 (BGBl. I. s. 3317). Český překlad: zákon o regulaci všeobecných obchodních podmínek
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (BGB), ve znění pozdějších předpisů
B2B	Business To Business
B2C	Business To Customer
C2C	Customer To Customer
ČR	Česká Republika
DCFR	Draft Common Frame of Reference
EG	Elektrizitätswirtschafts- und –organisationsgesetz, BGBl I 110/2010, ve znění pozdějších předpisů
EZ	zákon č. 458/2000, energetický zákon, ve znění pozdějších předpisů
KANCL	Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti
KSchG	BGBl. Nr. 140/1979, Konsumentenschutzgesetz - KSchG, ve znění pozdějších předpisů
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
NS	Nejvyšší soud České Republiky
PECL	Principy evropského smluvního práva
Rozhodnutí Schulz	Rozsudek Soudního dvora ze dne 23. října 2014, ve spojené věci spojené věci C-359/11 a C-400/11, Alexandra Schulz proti Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG a Josef Egbringhoff proti Stadtwerke Ahaus GmbH.

RWE Vertrieb	Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. března 2013, ve věci C-92/11, RWE Vertrieb AG proti Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
Společnost Vodafone	Vodafone Czech Republic a.s, se sídlem náměstí Junkových 2808/2, Stodůlky, 155 00 Praha 5, IČ: 257 88 001, zapsaná soudem v Obchodním rejstříku vedeném u Městského soudu v Praze, oddíl 6064, vložka B.
TG	Telekommunikationsgesetz, ze dne BGBl I 102/2011 ve znění pozdějších předpisů
UNIDROID	Zásady mezinárodních smluv UNIDROIT z roku 2010
ÚS	Ústavní soud
Verein FK	Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. listopadu 2015, ve věci C-326/14, Verein für Konsumenteninformation proti A1 Telekom Austria AG
VOP	Všeobecné obchodní podmínky
ZTEL	zákon č. 127/2005 Sb, o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů
ZPS	zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku

Úvod

Všeobecné obchodní podmínky (dále jen „VOP“) nás provází v našem každodenním životě, neboť tvoří běžnou součást smluv s operátory, bankami a dalšími společnostmi. Tyto podmínky bývají textově velmi obsáhlé a staly se natolik elementární částí našeho života, že je mnohdy ani nečteme a akceptujeme podpisem smlouvy. Do VOP se přesunuje velká část práv a povinností, což má opodstatnění z praktického hlediska, protože společnosti nemusí sepsávat smlouvy na desítkách stran, ale aplikují jednoduché formuláře, které na VOP odkazují.

Problematika VOP je široká a tato diplomová práce se bude zabývat pouze jednostrannou změnou VOP. Téma diplomové práce je aktuální, ať již s ohledem na současnou judikaturu Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“) nebo rekodifikací soukromého práva v České Republice (dále jen „ČR“). Rekodifikace soukromého práva sebou přinesla § 1752 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „NOZ“). Toto ustanovení reguluje obecně jednostrannou změnu VOP, která předtím nebyla v českém právním řádu upravena.¹ Zákonodárce si od tohoto ustanovení sliboval, že bude řešit praktické problémy a usnadní stranám řešení situace, kdy vytváří dlouhodobé závazkové vztahy.²

Jednostrannou změnu VOP obsahují také nadnárodní koncepty soukromého práva. Jako příklad lze uvést zásady mezinárodních smluv UNIDROIT z roku 2010 (dále jen „UNIDROID“), principy evropského smluvního práva (dále jen „PECL“) a Draft Common Frame of Reference (dále jen „DCFR“). Téma je nejen aktuální pro právníky, ale také praktické pro každého člověka. Každý z nás se občas ocitne v situaci, kdy obdrží e-mail, či textovou zprávu o změně VOP.

Výzkumné otázky jsou následující: *„Řeší § 1752 NOZ praktické problémy a je naplněn jeho potenciál, který očekával zákonodárce? Jakou povahu má jednostranná změna a obsahuje § 1752 NOZ skutečně jednostrannou změnu? Lze skutečně jednostranně změnit VOP, a pokud ano, jaké jsou limity této změny? Stanovuje právní řád odlišné podmínku pro změnu VOP v případě spotřebitelských smluv?“. Při odpovědi na výše uvedené otázky se budu zabývat nejen právní stránkou věci, ale také stránkou praktickou. Účelem § 1752 NOZ*

¹ Dříve byla jednostranná změna VOP regulována ve speciálních zákonech.

² ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 716.

bylo přizpůsobit právní řád současné ekonomické realitě. Praktická otázka je tedy, zda se to zákonodárci skutečně podařilo. Aby tato práce nezůstala pouze u strohé kritiky, či komparace, budu se v případě problematických míst snažit najít vhodná řešení právě s použitím zahraniční literatury.

Tato diplomová práce bude rozdělena do následujících okruhů:

(i) co jsou VOP

V první části této práce budou definovány VOP a stručně vysvětlena jejich funkce. Dále vyřešíme jisté nejasnosti v definici VOP. Již ze slova „obchodní“ plyne spojení VOP s obchodní, či podnikatelskou činností. Musí tyto podmínky být nezbytně použity v obchodním styku pro vztah dvou a více podnikatelů (dále jen „B2B“)³; pro vztah podnikatele a spotřebitele (dále jen „B2C“)⁴ nebo mohou být užity i v „neobchodním“ styku, tedy vztahu nepodnikatelů (dále jen „C2C“)⁵. V neposlední řadě si vysvětlíme rozdíly mezi VOP a jinými instituty soukromého práva.

(ii) kdy se VOP stanou součástí smlouvy

Jakmile určíme povahu VOP, musíme zjistit, jak se nám stanou součástí smlouvy. Pokud hovoříme o změně smlouvy, musí být VOP nejdříve její součástí.

(iii) změna závazku

Tato kapitola se bude zabývat změnou závazku obecně. Umožní nám uchopit základní pravidla změny, které budeme dále aplikovat na situaci jednostranné změny.

(iv) změna VOP

Další kapitola je věnována samotné změně VOP. V této části se budeme stručně zabývat, (a) jednostrannou změnou VOP v českém právním řádu, (b) jaké předpoklady musí být naplněny, abychom mohli VOP změnit, (c) kogentností jednostranné změny VOP a (d) jednostrannou povahou změny.

(v) překvapivost VOP

³ Značící „Business To Business“, což je vztah mezi dvěma a více podnikateli, bez účasti spotřebitele.

⁴ Označující vztah „Business To Customer“, což je vztah mezi podnikatelem a spotřebitelem.

⁵ C2C je standardní zkratka značící závazky „Customer To Customer“, tedy mezi dvěma nepodnikateli.

Zákon nově upravuje zákaz překvapivosti ujednání ve VOP. V případě, že dojde ke změně VOP, nemohou být tato nová změněná ustanovení překvapivá. Určíme si proto kritérium překvapivosti, abychom znali limity změny VOP.

(vi) změny VOP ve spotřebitelských smlouvách

Obsahuje úprava spotřebitelských smluv odlišné požadavky změny VOP než úprava obecná? Tuto otázku si odpovíme s využitím právní teorie a budeme aplikovat judikaturu soudů, především SDEU.

Ve své práci budu mimo českou literaturu a judikaturu, využívat judikaturu SDEU, která se problematikou VOP v poslední době opakovaně zabývá. Dále budu čerpat ze zahraniční judikatury, právní teorie a komparovat je s českou úpravou.

1 Úvod do všeobecných obchodních podmínek

Již na počátek je nezbytné si definovat, v jakém odvětví práva se pohybujeme a jaké zásady⁶ se aplikují v případě VOP. Právní normy se dělí na normy práva soukromého a práva veřejného. Je mnoho teorií, které nám odlišují právo soukromé a veřejné. Nejvíce přijímanou teorií oddělující právo soukromé a právo veřejné je teorie organická.⁷ Ta říká, že jestliže se alespoň jeden subjekt právního vztahu stal jeho subjektem z důvodu výkonu funkce veřejného svazu nebo důvodu svého členství ve veřejném svazu, jde o právo veřejné.⁸ Smlouvy s VOP jsou soukromoprávním vztahem. Žádná ze stran nevystupuje jako subjekt veřejného svazu ani není ve vztahu z důvodu svého členství ve veřejném svazu. V tomto vztahu se tedy budou aplikovat zásady a ustanovení práva soukromého.

Právo veřejné je typické mocenským působením státu, či kogentností svých norem. Naopak jednou ze základních zásad práva soukromého je autonomie vůle a jeho normy jsou především dispozitivní.⁹ Dispozitivnost norem se projevuje možností odchýlit se od dikce zákona a možností stran ujednat si obsah právního vztahu dle své vůle.¹⁰ Pokud se VOP stanou součástí smlouvy, pak platí, že smluvní ujednání a VOP mají přednost před ustanovením zákona.¹¹

Autonomie vůle je naprostou bazální zásadou soukromého práva a umožňuje stranám ujednat si své záležitosti v souladu s právem na sebeurčení, vlastním hospodářským postavením a možností lépe konkurovat.¹² Při autonomii jsou ovšem strany omezeny kogentními normami, které omezují autonomii vůle.¹³ Omezení autonomie vůle a vymezení, kdy je norma kogentní, je stanoveno v § 1 odst. 2 NOZ, který stanoví: „*nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob,*

⁶ Někteří právní teoretici striktně rozlišují pojem zásada a princip, viz například DWORKIN, Ronald. Principles, Positivism, and Legal Theory. *The Yale Law Journal*. 1977, vol 87, č. 2 s. 418 nebo MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 45 a násl. Autor této práce pojmy užívá jako synonyma.

⁷ HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*, 8. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 23.

⁸ KUBŮ, Lubomír a kol. *Teorie práva*. Praha: Linde, 2007, s. 22-23.

⁹ Blíže k dispozitivnosti a kogentnosti viz. ELIÁŠ, Karel. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 9, s. 13-24.

¹⁰ HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 72-73.

¹¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. října. 1997, sp. zn. 5 Cmo 536/96.

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. ledna. 2013, sp. zn. 31 Cdo 1571/2010.

¹³ MELZER, Filip, TĚGL, Petr. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník Velký komentář § 1-117 - Svazek I Obecná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 44-46.

včetně práva na ochranu osobnosti.“¹⁴ Jinak řečeno, strany se mohou kdykoli odchýlit od textu zákona a ujednat si ustanovení smlouvy, či VOP jaké chtějí, pokud taková ujednání nejsou v rozporu s výši stanovenými limity.

Znamená to tedy, že si například ve VOP můžeme ujednat jakoukoli klauzuli, pokud druhá strana souhlasí? Tak tomu samozřejmě není. Soukromé právo sice vychází ze zásady autonomie vůle a zásady rovnosti smluvních stran, ale tržní moc a vyjednávací síla stran se může rapidně lišit a přináší hrubý nepoměr pro slabší stranu.¹⁵ Reakce na tento fakt je kodifikování zásad na ochranu slabší strany. Ochrana slabší strany je natolik významná, že se nejedná pouze o soukromoprávní zásadu, nýbrž má ústavněprávní význam.¹⁶ Je to právě ochrana slabší strany, která naplňuje zásadu rovnosti stran.¹⁷ Abychom dorovnali faktickou nerovnost plynoucí z ekonomických, faktických, či jiných nerovností, musí zákonodárce zakotvit případy, preferující určitou skupinu osob a vytvořit materiální rovnost mezi stranami.¹⁸

Rozlišujeme abstraktní slabší stranu a konkrétní slabší stranu. Konkrétní slabší strana je slabší strana pouze v konkrétních případech.¹⁹ Tomuto pojetí slabší strany odpovídá ustanovení § 433 odst. 2 NOZ, které stanovuje vyvratitelnou domněnku slabší strany. To znamená, že podmínka jde vyvrátit a slabší stranou může být kdokoli, nachází-li se v konkrétní situaci. Naopak abstraktní slabší strana je strana, u které nemusí být prokázáno ani nemůže být vyvráceno, že je slabší stranou a jedná se typicky o spotřebitele, zaměstnance atd.²⁰

Hovoříme-li o smlouvách s VOP, ve velké skupině případů půjde o smlouvy B2C. B2C smlouvy jsou spotřebitelské smlouvy, tedy jedna smluvní strana je spotřebitel²¹ a druhá je podnikatel.²² V takových případech musíme vycházet ze speciální právní úpravy na ochranu spotřebitele obsažené v § 1810 a násl. NOZ.

¹⁴ § 1 odst. 2 NOZ.

¹⁵ BEJČEK, Josef. Soukromoprávní ochrana slabšího obchodního partnera. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 7-8, s. 24.

¹⁶ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 9. prosince 2014, sp. Zn. II. ÚS 1774/14.

¹⁷ ZOULÍK, František. Soukromoprávní ochrana slabší smluvní strany. *Právní Rozhledy*. 2002, č. 3, s. 109.

¹⁸ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 11. listopadu 2013, sp. Zn. I. ÚS 3512/11.

¹⁹ MELZER, Filip, TĚGL, Petr. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník Velký komentář § 1-117 - Svazek I Obecná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 83-84.

²⁰ Tamtéž, s. 84.

²¹ K pojmu spotřebitel viz § 419 NOZ.

²² MATĚJKA, Jan. Úprava spotřebitelských smluv v právním řádu ČR se zvláštním zřetelem k tzv. distančním smlouvám. *Právník*, 2012, roč. 144, č. 8, s. 950.

Další základní soukromoprávní zásadou je zásada *pacta sunt servanda*²³, která stanoví, že smlouvy se mají dodržovat.²⁴ Důsledek této zásady mimo jiné je, že obsah závazku je takový, jak si jej strany ujednaly, případně smlouva strany zavazuje i pokud bude ujednané plnění obtížnější.²⁵ Tato zásada také znamená, že závazkový vztah nelze změnit bez souhlasu smluvních stran.²⁶ Otázka, zda je možné jednostranně změnit VOP, tedy bez konsenzu smluvních stran je zásadní otázkou této práce a bude řešena v dalších kapitolách.

1.1 Vývoj VOP

Ekonomická realita současného obchodního života, masové uzavírání smluv a nemožnost u každé smlouvy vyjednat její individuální podmínky, si vynutily prostředek usnadnění uzavírání smluv.²⁷ Tímto prostředkem jsou právě VOP, protože usnadňují proces kontraktace a vylučují prostor pro negociaci.²⁸ Prakticky si lze těžko představit, že každý klient banky dostane možnost vyjednat si individuální smluvní podmínky. Také by bylo těžko realizovatelné, aby v případě opakujících se smluv byla všechna ustanovení VOP obsažena v samotném textu smlouvy. Opačný závěr by znamenal smlouvy o stovkách stran, které by byly měněny dodatky.

VOP mají svůj původ v 19. století a vznikly v průběhu průmyslové revoluce, kdy docházelo k masovému uzavírání smluv.²⁹ Nicméně k jejich kodifikaci došlo až ve 20. století. VOP byly pravděpodobně poprvé kodifikovány v italském Codice civile z roku 1942.³⁰ Další, kdo kodifikoval VOP, byl stát Izrael v zákoně o všeobecných obchodních.³¹ V Německu byl koncept VOP vyjudikován v průběhu 20. století³², avšak až v roce 1976 byl přijat zákon o regulaci všeobecných obchodních podmínek (dále jen „AGBG“)³³.

VOP se dále rozvíjely a překročily hranice států. V současné době jsou VOP regulovány nejen na národní úrovni, ale rovněž na úrovni mezinárodní. VOP jsou běžnou

²³ Někdy též uváděna jako obecnou právní zásadu, která je součástí právního pořádku, viz STEINER, Marek. Zásada „pacta sunt servanda“ jako součást ústavního pořádku. *Soudní rozhledy*. 2002, č. 2, s. 39-40.

²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2005, sp. zn. 28 Cdo 501/2005.

²⁵ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H.Beck, 2014, s. 59.

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2007, sp. zn. 28 Cdo 2660/2007.

²⁷ RAISER, Ludwig. *Das Recht der Allgemeinen Geschäftsbedingungen*. Bad Homburg: Gentner, 1961. s. 296.

²⁸ COUFALÍK, Petr. Všeobecné obchodní podmínky ve vztazích se spotřebiteli. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 20, s. 690.

²⁹ STOFFELS, Markus. *AGB-Recht*. 3. vydání. München: C.H.BECK, 2015. s. 4.

³⁰ KÖTZ, Hein., *Europäisches Vertragsrecht*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1998. s. 214.

³¹ CSACH, Kristián. *Standardné zmluvy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 34.

³² Tamtéž.

³³ Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen (AGBG) z 9. prosince 1976 (BGBl. I. str. 3317).

součástí mezinárodních dokumentů jako PECL, zásady UNIDROID a DCFR³⁴. VOP hrají svou roli také v právu Evropské Unie.³⁵

Historicky vznikly 2 teorie, které definují původ a důvod závaznosti VOP. Jedná se o teorii normativní a smluvní. Starší normativní teorie chápala VOP jako institut obdobný právním normám, neboť VOP zavazují neurčitý počet osob, jsou abstraktní a jsou jednostranně určeny.³⁶ Normativní teorie absentovala konsenzus stran jako základní znak platnosti VOP a stavěla VOP na stejnou úroveň jako zákon.³⁷ Tato teorie byla kritizována, protože VOP jako institut soukromého práva a součást smlouvy musí být založeny konsenzem, nikoli jednostranným aktem.³⁸ Normativní teorie byla postupem času překonána teorií smluvní. Smluvní teorie naopak stanovila, že není možné VOP do smlouvy zakomponovat bez oboustranného souhlasu stran.³⁹

Je zjevné, že VOP jsou běžnou součástí právních řádů států a postupně se vyvíjely. Je nutné na úvod konstatovat, že VOP mají své logické opodstatnění a usnadňují kontraktační proces.

1.2 Právní úprava a definice VOP

Účinná právní úprava neobsahuje legální definici VOP.⁴⁰ Text NOZ, který se dotýká VOP je poměrně strohý a jedná se o ustanovení § 1751, 1752 a 1753 NOZ. Definici VOP tedy musíme najít v české právní nauce a nahlédneme také do zahraničních právních úprav, jak se s definicí VOP vypořádaly.

³⁴ Blíže viz The Principles Of European Contract Law [online]. [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/> nebo Unidroit Principles of International Commercial Contracts, vypracované Mezinárodním institutem pro sjednocení soukromého práva (International Institute for the Unification of Private law) se sídlem v Římě. Revidovaná verze od roku 2010, [cit. 14. 4. 2016] dostupné z <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/main.htm> nebo Draft Common Frame of Reference (DCFR) [online]. [cit. 2016-04-12]. Dostupné z : http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf.

³⁵ Pro Evropské společenství jsou VOP upraveny Směrnicí Rady 93/13/ EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Úř. věst. L 095, 21/04/1993 s. 29 – 34 (dále jen „směrnice o nepřiměřených podmínkách“).

³⁶ FEHL, Norbert. *Systematik des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen*. Heidelberg: Recht und Wirtschaft, 1979. s. 63

³⁷ KELLNER, Markus. *Der rechtsbegriff der allgemeinen geschäftsbedingungen*. Wien: MANZ Verlag Wien, 2013. s. 31.

³⁸ STOFFELS, Markus. *AGB-Recht*. 3. vydání. München: C.H.BECK, 2015. s. 26.

³⁹ SCHMIDT-SALZER, Joachim. *Das Recht der Allgemeinen Geschäftsbedingungen und Versicherungsbedingungen*. Berlin: Duncker & Humboldt, 1967. s. 111.

⁴⁰ BEZOUŠKA, Petr. Pozor na obchodní podmínky![online]. prkpartners.cz, 2013[cit. 2016-04-27]. Dostupné na <http://www.prkpartners.cz/rekodifikace/legislativni-novinky/350-pozor-na-obchodni-podminky/>.

V jiných právních řádech a mezinárodních dokumentech jsou VOP legálně definovány. Například v principech UNIDROIT jsou VOP definovány jako podmínky, které byly jednou stranou předem připraveny pro obecné a opakované užití a jsou použity bez negociace s druhou smluvní stranou.⁴¹ Obdobnou definici obsahuje PECL v čl. 2:209 odst. 3, který specificky uvádí, že VOP jsou podmínky, které nebyly individuálně dohodnuty stranami. Můžeme si všimnout, že definice VOP v mezinárodních dokumentech postrádá možnost individuálně vyjednat VOP.

Zajímavá definice VOP je definice obsažena v § 305 BGB. Německý BGB stanoví, že VOP jsou podmínky regulující smluvní vztahy, kdy dochází k uzavírání smluv s větším počtem stran a byly stanoveny jednostranně jednou smluvní stranou. Německá doktrína dokonce říká, že znak jednostranného určení VOP chybí v případě, pokud byly VOP individualizovány a takové VOP nebudou spadat pod legální definici obsaženou v BGB.⁴² V německém právu plyne silná pozice jedné strany, která podmínky „autoritativně“ stanovuje. Na druhou stranu tato možnost je vyrovnávána ochranou spotřebitele, jako nosným principem při aplikaci VOP.⁴³

Podívejme se ještě na úpravu našich rakouských sousedů. Rakouská úprava neobsahuje definici VOP, nicméně strohost zákona je nahrazena kreativností právní vědy a postupně se v právní teorii vytvořily 3 definice VOP. Tou první je definice převzatá z německého BGB, druhou je převzatá definice z evropských norem a třetí je extenzivní rakouská definice.⁴⁴ První a druhou definicí jsme se zabývali již výše a proto se se podívejme pouze na definici třetí.

Hlavním zastáncem rozšířené rakouské teorie je Max Leitner, který kritizuje rigidnost německé definice. Leitner definuje VOP jako „*předem formulované smluvní podmínky, které jsou použity při uzavírání smluv s více subjekty nebo jsou jednorázově ujednány.*“⁴⁵ Tato definice se vymezuje vůči německé definici a odmítá, že by VOP nemohly být individualizovány, či použity pouze v konkrétním případě.⁴⁶ Byť rakouská judikatura⁴⁷

⁴¹ Článek 2.1.19 odst. 2 UNIDROIT.

⁴² BASEDOW, Jürgen. in: *Münchener Kommentar zum Bürgerliches Gesetzbuch*. 7. Auflage. Editor Harm Peter WESTERMANN. München: C.H. Beck, 2016. s. 1151.

⁴³ Tamtéž s. 1144.

⁴⁴ KELLNER, Markus. *Der rechtsbegriff der allgemeinen geschäftsbedingungen*. Wien: MANZ Verlag Wien, 2013. s. 217.

⁴⁵ LEITNER, Max. Was genau sind eigentlich Allgemeine Geschäftsbedingungen und Vertragsformblätter? *Immolex*, 2012, č. 9, s. 245.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Například Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 30. srpna 2012, sp. zn. 2 Ob 59/12h.

používá téměř doslovnou německou definici, právní teorie se postupně kloní spíše k rozšířené rakouské definici, protože stanovuje „zadní vrátka“ a VOP je možné užít na širší okruh případů.⁴⁸

VOP nejsou v českém právním řádu legálně definovány. Právní slovník sice definuje VOP jako „*předem stanovené podmínky, kterými lze nahradit část obsahu smlouvy*“⁴⁹, ale taková definice je příliš vágní. Pojďme se ale dále podívat, jak VOP definuje česká právní věda.

VOP jsou nepřímá smluvní ujednání, která mají pouze subsidiární povahu, určují práva a povinnosti smluvních stran a jsou pro strany závazná na základě jejich vzájemného projevu vůle.⁵⁰ Nepřímá ujednání jsou opakem přímých smluvních ujednání, která určují práva a povinnosti a vyplývají přímo z textu samotné smlouvy.⁵¹ VOP jsou tedy obsaženy mimo text samotné smlouvy a bývají obsaženy v přílohách.⁵²

Jiná publikace definuje VOP pomocí následujících znaků:

- I. „nepřímé smluvní ujednání,
- II. vedlejší smluvní ujednání,
- III. abstraktnost,
- IV. srozumitelnost a jednoznačnost,
- V. jasnost bezrospornost,
- VI. souhlasný projev obou (všech) smluvních partnerů s použitím obchodních podmínek,
- VII. soulad s kogentními normami, dobrými mravy a zásadami poctivého obchodního styku.“⁵³

VOP jsou (i.) nepřímé smluvní ujednání, která nejsou obsažena v samotném textu smlouvy, nýbrž je na ně ve smlouvě pouze odkázáno. Tento text jsme si uvedli již výše a zcela jistě se jedná o jeden z definičních znaků VOP.

⁴⁸ KELLNER, Markus. Zur Abgrenzung zwischen allgemeinen Geschäftsbedingungen und ausgehandelten Verträgen. *Immolex*, 2015, č. 7, s. 481.

⁴⁹ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 444.

⁵⁰ Kopáč, Ludvík. *Obchodní kontrakty. Obecná úprava obchodních smluv. I. díl*. Praha: Prospektrum, 1993, s. 117.

⁵¹ Tamtéž, s. 115.

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. června 2013, sp. zn. 32 Cdo 3183/2012.

⁵³ MAREK, Karel. ŽVAČKOVÁ, Lenka. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 28-29.

VOP jsou (ii.) vedlejší smluvní ujednání. Nejsou obsaženy přímo v textu smlouvy a řeší práva a povinnost účastníků závazkového vztahu. Otázkou je, co můžeme zahrnout pod pojem vedlejších ujednání, jsou to pouze ustanovení technického charakteru, sazebníky nebo můžeme do VOP zahrnout i podstatné náležitosti smlouvy. Ústavní soud v jednom ze svých nálezů týkajících se spotřebitelských smluv judikoval, že VOP nemají sloužit k ukrytí nestandardních klauzulí, ale naopak: „*mají sloužit především k tomu, aby nebylo nezbytné do každé smlouvy přepisovat ujednání technického a vysvětlujícího charakteru*“.⁵⁴ To ovšem neznamená, že součástí VOP nemohou být podstatné náležitosti smlouvy, byť při nepřesném čtení nálezu hrozí nebezpečí extenzivní nepřesné interpretace. Nález hovoří o „*podstatných ujednáních*“, které nesmí být součástí VOP. Při bližším čtení nálezu ovšem zjistíme, že ÚS zakazuje „*(příkladem) jmenované podstatné ujednání*“. Těmito příkladem jmenovanými ujednáními jsou klauzule o smluvní pokutě a rozhodčí doložce.⁵⁵ Opačný závěr je nutné odmítnout, neboť nemá odůvodnění v žádném právním předpise ani judikatuře soudů. VOP jsou součástí smlouvy a jejich obsahem mohou být i podstatné náležitosti smlouvy, či jakékoli jiné ujednání, které nezakazuje zákon.⁵⁶

Abstraktnost (iii.) znamená, že VOP jsou všeobecné smluvní šablony, které racionalizují a typizují zejména opakované obchody.⁵⁷ Tento znak koresponduje právě s „neindividuální“ povahou VOP. VOP by byly šablony, které jsou aplikovány neustále dokola a nejsou individualizovány. S takovým závěrem nelze souhlasit, protože strany si mohou stanovit ujednání odlišná od zákona, pokud to zákon nezakazuje. Česká právní úprava nezakazuje možnost ujednat si individuální VOP a žádné kogentní ustanovení zákona nebrání, aby VOP byly individuálně ujednány.⁵⁸

Dalším (iv.) znakem VOP je srozumitelnost a jednoznačnost. To znamená, že nejednoznačná formulace ve VOP by neměla být výhodou pro tvůrce, ale měla by být interpretována v případě sporu v neprospěch toho, kdo danou formulaci ve smlouvě použil.⁵⁹ Domnívám se, že se nejedná o základní znak VOP, ale o výklad *contra proferentem*, který je

⁵⁴ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 11. listopadu 2013 sp. Zn. I. ÚS 3512/11.

⁵⁵ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 11. listopadu 2013 sp. Zn. I. ÚS 3512/11.

⁵⁶ HULMÁK. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 153.

⁵⁷ HAJN, Petr a Josef, BEJČEK. *Jak uzavírat obchodní smlouvy*. 2. vydání. Praha: Linde, Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví, 2003, s. 133.

⁵⁸ HULMÁK. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 151.

⁵⁹ MAREK, Karel. Žváčková, Lenka. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 28-29.

standardní výkladovou metodou aplikovanou při výkladu právního jednání. Výklad *contra proferentem* znamená, že nejasný pojem je třeba vykládat k tíži strany, která jej použila poprvé.⁶⁰

Dále musí VOP naplňovat požadavky (v.) jasnosti a bezrozpornosti. Tato jasnost a bezrozpornost se projevuje v případě konfliktu různých obchodních podmínek. Typický příklad je, pokud kupující a prodávající mají vlastní VOP a obě se stanou součástí smlouvy. Tento znak by neměl být definiční znak VOP, ale jde obecně o problematiku uzavírání smluv s VOP.⁶¹ Tento problém je řešen pomocí tzv. „knock our rule“.⁶² Nejedná se však o definiční znak VOP.

Předposledním definičním znakem VOP má být (vi.) souhlasný projev obou (všech smluvních partnerů s použitím obchodních podmínek). Je zjevné, že obchodní podmínky se stanou součástí smlouvy pouze, pokud dojde ke konsenzu smluvních stran, protože VOP jsou součástí smlouvy. Souhlasný projev vůle je tedy jistě nezbytným základním znakem VOP. Opačný závěr by samozřejmě zastávala výše uvedená normativní teorie VOP.

Posledním znakem VOP byl (vii.) soulad s kogentními normami, dobrými mravy a zásadami poctivého obchodního styku. Tento soulad znamená, že ustanovení VOP, která jsou v rozporu s kogentními normami soukromého práva a dobrými mravy jsou neplatná. Stejně tak rozpor obchodních podmínek se zásadami poctivého obchodního styku nepoživá právní ochrany.⁶³ Domnívám se, že se spíše jedná o základní náležitosti právního jednání⁶⁴ než definiční znak VOP.

Ze samotného slova „obchodní“ plyne, že VOP by měly být spojeny s podnikáním. Takový závěr ovšem není správný a s VOP se lze setkat i ve vztazích C2C.⁶⁵ Autonomie vůle je jedna ze stěžejních zásad, na kterých je soukromé právo postaveno. Tato zásada znamená, že strana se může rozhodnout, zda smlouvu vůbec uzavře, zvolit si adresáta, obsah, či formu smlouvy.⁶⁶ České právo neobsahuje žádné ustanovení, jež by bránilo ujednat VOP ve vztahu

⁶⁰ PILÍK, Václav. Výklad právních jednání *contra proferentem*. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 6, 199-202 s.

⁶¹ Blíže viz HULMÁK, Milan. *Uzavírání smluv v civilním právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 126.

⁶² Blíže viz ŠPAČKOVÁ, Michala. Všeobecné obchodní podmínky a řešení jejich kolize po rekonstrukci. *Obchodněprávní revue*, 2015, č. 4, s. 109 nebo SCHWENZER, Ingebor a kol. *Global Sales and Contract Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 173.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ § 580 NOZ

⁶⁵ HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 151.

⁶⁶ LAVICKÝ, Petr. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 56.

C2C. Obecně budou VOP sice zpravidla použity v případě podnikatelů, či podnikatele a spotřebitele, ale ani aplikace ve vztahu C2C není vyloučena. Stejně tak lze ujednat individuální VOP.⁶⁷

Při shrnutí všech poznatků, si konečně můžeme definovat VOP. VOP jsou nepřímé a vedlejší smluvní ujednání, která jsou abstraktní a jsou přijaty stranami na základě souhlasného projevu vůle. VOP jsou zpravidla sjednávány ve smlouvách uzavíraných s větším počtem osob, avšak mohou být ujednány i individuálně. Tato extenzivní definice odpovídá rakouské rozšířené definici a na rozdíl od definice německé umožňuje zahrnout pod pojem VOP i individuálně sjednané VOP.

U určení, zda daný institut spadá pod VOP, není samotná podoba VOP, tedy jestli jsou individuálně sjednány, či nikoli, ale právě způsob inkorporace. Je to právě shodný projev vůle stran stanovit si práva a povinnosti mimo text samotné smlouvy, který definuje VOP. Klauzule obsažené ve VOP mohou obsahovat technické normy i podstatné náležitosti smlouvy, ale jejich obsah musí být v souladu se zákonem, dobrými mravy a veřejným pořádkem. Při výkladu VOP se použijí obvyklé výkladové metody právního jednání.

1.3 Vztah VOP a smlouvy

Jak jsme si výše uvedli, VOP se vyvinuly jako prostředek usnadnění kontraktace. Je tedy zjevné, že VOP jsou institutem mladším než smlouvy a jedná se o dva odlišné instituty. Definice smlouvy máme v § 1724 odst. 1 NOZ: „*smlouva je projev vůle stran zříditi mezi sebou závazek a řídit se obsahem smlouvy*“.

Rozdíl mezi smlouvou a VOP je ten, že VOP jsou nepřímé vedlejší smluvní ujednání, které nejsou uvedeny v samotném textu smlouvy, ale je na ně ve smlouvě odkázáno. Smlouva je tedy pojem širší než VOP, protože obsahem smlouvy je její samotný text a také ustanovení mimo vlastní text (VOP).

VOP byly stranami přijaty jako součást smlouvy a platí pro ně stejná kontraktační pravidla jako pro smlouvy samotné a mohou být změněny pouze konsenzem.⁶⁸ Existuje však rozdíl mezi smlouvami, které odkazují na VOP a smlouvami bez VOP? Současná právní úprava nezná rozdíl v kontraktačním procesu pro smlouvu, která je uzavírána za použití VOP a smlouvu bez užití VOP. Pro uzavření smlouvy, která bude obsahovat VOP, platí stejná

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ KOBEDA, Kryštof. Obchodní podmínky po rekodifikaci [online]. epravo.cz, 2013[cit. 2016-04-27]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/obchodni-podminky-po-rekodifikaci-89015.html>>.

pravidla jako pro každou jinou smlouvu. Základním předpokladem uzavření jakékoli smlouvy je konsenzus smluvních stran.⁶⁹ V případě smluv s VOP se konsenzus logicky musí týkat i VOP.

Zajímavá otázka je, zda musí být VOP samostatně podepsány. Tato otázka se na první pohled zdá směšnou. VOP jsou přece součástí smlouvy a je na ně ve smlouvě odkázáno jako na přílohu a přílohy nepotřebují ke své platnosti podpis, nýbrž stačí podpis celé smlouvy.⁷⁰

Zajímavé je v tomto směru rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky. Ten stanovil, že VOP vyžadují pro svou platnost podpis v případě, kdy zákon vyžaduje písemnou formu pro určitou klauzuli. Takovou klauzuli je typicky rozhodčí doložka.⁷¹

V českém právním prostředí VOP nevyžadují podpis, aby se staly součástí smlouvy a to ani v případě, kdy obsahují specifické klauzule.⁷² Na druhou stranu rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky má své ratio. Český ÚS paušálně zakázal ve VOP ujednat smluvní pokutu, či rozhodčí doložku.⁷³ Oba soudy shledaly klauzule o rozhodčí doložce ve spotřebitelských smlouvách jako neplatnou, rozdíl je však ve způsobu řešení. Nejvyšší soud Slovenské republiky v tomto smyslu našel zajímavý kompromis, kdy se neuchýlil k zakazování a omezení autonomie vůle na úkor ochrany slabší strany, ale aplikoval méně invazivní a varovnou metodu.

V situaci, kdy máme dvě pravidla, která stanovují naprostý opak, je vždy rozumné se podívat po třetím zdroji, který nám jedno z pravidel potvrdí. Proto se podíváme do právní úpravy Rakouska. Rakouská právní úprava ani judikatura nestanovují požadavek podpisu VOP. Pouze obecně platí, že VOP jsou vedlejší smluvní ujednání, která jsou platná na základě konsenzu.⁷⁴ Konsenzus může být projeven výslovně nebo konkludentně.⁷⁵ Rakouská judikatura ani nezakazuje smluvní pokutu ve VOP, musí však být dodrženy určité náležitosti při jejím sjednávání. Smluvní pokuta může být ujednána ve VOP se spotřebitelem,

⁶⁹ KRČMÁŘ, Jan. ANDRES, Bedřich. *Právo občanské III, Právo obligační*. 4., dopl. vydání. Editor Jiří SPÁČIL. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 30-31.

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. června 2013, sp. zn. 32 Cdo 3183/2012.

⁷¹ Usnesení Najvyššieho súdu Slovenské republiky ze dne 30. listopadu 2011, sp. zn. 2 Cdo 245/2010.

⁷² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. února 1998, sp. zn. 5 Cmo 318/97.

⁷³ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 11. listopadu 2013, sp. Zn. I. ÚS 3512/11.

⁷⁴ RUMMEL, Peter. In RUMMEL, Peter a kol. *ABGB Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. 4. vydání. Wien: MANZ Verlag Wien, 2014 s. 1580.

⁷⁵ GRAZ, Georg. In KLATEČKA, Andreasa kol. *ABGB Kommentar*. Wien: MANZ Verlag Wien, 2013 s. 4300.

avšak nesmí být překvapivá, nepřiměřená a být sankcí za odstoupení od smlouvy, pokud jej zákon umožňuje.⁷⁶

V tomto případě je také zajímavá odlišnost česko-slovenského právního prostředí od prostředí německého. V ČR a na Slovensku je smluvní pokuta považována za institut, který nemůže být obsažen ve VOP nebo musí být dodrženy vyšší standardy pro jejich platnost. Německý přístup je naprosto odlišný. Smluvní pokuta, může být součástí VOP, ale musí být v rozumné výši, která je uváděna jako maximálně 5% z hodnoty plnění.⁷⁷

Byť jsme si určili rozdíl mezi smlouvou a VOP obecně, mohlo by dojít k záměně VOP a smlouvy rámcové. V obou případech dochází k určité standardizaci smlouvy.⁷⁸ Rámcová smlouva je speciálním druhem smlouvy, v jejímž rámci si strany ujednají, že pokud spolu v budoucnu uzavřou smlouvu, bude mít tato smlouva určitý předem dohodnutý obsah.⁷⁹ Taková definice by se nám mohla plést se smlouvou o smlouvě budoucí, která taktéž obsahuje závazek uzavřít v budoucnu smlouvu o určitém obsahu. Rámcová smlouva na rozdíl od smlouvy budoucí neobsahuje povinnost smluvních stran uzavřít smlouvu v budoucnu.⁸⁰

Rámcovými smlouvami se typicky sjednávají obchodní podmínky, způsob určení ceny, podmínky platby, doručení atd.⁸¹ Sama rámcová smlouva nezakládá závazek a práva a povinnosti stran jsou stanoveny až v navazující realizační smlouvě.⁸² Takovou smlouvu je smlouva, kterou uzavře majitel restaurace s pivovarem. Rámcová smlouva bude v tomto případě obsahovat obecné podmínky, na základě kterých bude majitel restaurace uzavírat v budoucnu dílčí kupní smlouvy na barely piva.

Naopak VOP jsou standardizované nepřímé smluvní ujednání určující část práv a povinností určité konkrétní smlouvy. VOP jsou uzavírány jako součást samotné smlouvy. Z hlediska časového nejsou uzavírány před smlouvou samotnou a musí být do smlouvy inkorporovány v souladu se zákonem.⁸³

⁷⁶ Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 23. února 2010, sp. zn. 4 Ob 99/09a

⁷⁷ Rozhodnutí Bundesgerichtshof ze dne 23. ledna 2003, sp. zn. VIIZR210/0130 CR 2003.

⁷⁸ CSACH, Kristián. *Standardné zmluvy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 30.

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2008, sp. zn. 32 Odo 629/2006.

⁸⁰ TOMSA, Miloš. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 12. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 876.

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2008, sp. zn. 32 Odo 629/2006.

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2011, sp. zn. 32 Cdo 24/2010.

⁸³ HULMÁK. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 152.

2 Inkorporace VOP do smlouvy

V následující kapitole budou stručně popsány situace, kdy se VOP stanou součástí smlouvy.⁸⁴ Dle NOZ existují 2 případy, kdy se VOP stanou součástí smlouvy a každý z těchto případů má odlišnou právní regulaci. Dále je třeba zmínit zvláštní úpravu u tzv. adhezních smluv. Lze s nadsázkou říci, že existuje 2,5 případů, kdy se VOP stanou součástí smlouvy, přičemž právě 0,5 případ u adhezních smluv reguluje speciální požadavky na odkazovací doložku ve smlouvě.

VOP se stanou součástí smlouvy, pokud [2.1] jsou připojeny k nabídce nebo jsou stranám známy⁸⁵, [2.2] je-li na ně odkázáno ve vztahu mezi podnikateli⁸⁶ a [2.3] ve speciálním případě u adhezních smluv, pokud byla slabší strana seznámena s odkazující doložkou na VOP, nebo její význam musela znát⁸⁷.

2.1 VOP součástí smlouvy obecně

Obecně lze v souladu s § 1751 NOZ část obsahu smlouvy určit s odkazem na VOP, pokud byly k nabídce připojeny nebo byly stranám známy při uzavření smlouvy.⁸⁸ Jak jsme si uvedli, neexistuje žádný rozdíl v kontraktačním procesu u smluv s VOP a smluv bez VOP. Proto i zde musí dojít ke konsenzu. VOP se stanou součástí smlouvy pouze, pokud dojde k jejich přijetí.

Zajímavou a praktickou otázkou je, zda je odkaz na webové stránky dostatečný. Tedy naplňuje-li odkaz na web znaky přílohy. Komentář k NOZ stanoví, že odkaz na web, který obsahuje VOP, není přílohou a obchodní podmínky musí být poskytnuty. Odlišné je rozhodnutí Nejvyššího soudu Rakouska, který řešil otázku, co je poskytnutí VOP. VOP jsou poskytnuty protistraně, pokud je v nabídce odkaz na webovou stránku, kde mohou být zobrazeny.⁸⁹ Možnost zobrazení je naplněna, pokud má strana možnost najít VOP na webové

⁸⁴ Autor nabízí pouze stručný náhled na inkorporaci VOP do smlouvy, pro bližší informace viz CSACH, Kristián. *Štandardné zmluvy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 40 a násl. nebo HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 150-162 a s. 346-348.

⁸⁵ Viz § 1751 odst. 1 NOZ.

⁸⁶ Viz § 1751 odst. 3 NOZ.

⁸⁷ Viz 1799 NOZ.

⁸⁸ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 716.

⁸⁹ Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 12. února 2013, sp. zn. 4 Ob 174/12k .

stránce nebo je vyhledat skrz internetový vyhledávač.⁹⁰ Tento závěr ovšem neplatí v případě spotřebitelských smluv.

2.2 VOP součástí smlouvy mezi podnikateli

Ustanovení § 1751 říká: „*Při uzavření smlouvy mezi podnikateli lze část obsahu smlouvy určit i pouhým odkazem na obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi.*“⁹¹ Jedná se o kvalifikované obchodní podmínky, vytvořené zájmovými nebo odbornými organizacemi. Obchodní podmínky v tomto případě nemusí být přiloženy k návrhu, ale stačí odkaz v samotném textu smlouvy. Toto vymezení je užší než u inkorporace v předchozí podkapitole.

2.3 VOP součástí adhezní smlouvy

Speciální úpravu inkorporace VOP obsahuje úprava tzv. adhezních smluv. Adhezní smlouvy jsou smlouvy, jejichž podobu nemohla slabší strana vzhledem k postavení silnější strany reálně ovlivnit.⁹² U adhezních smluv nám vzniká nerovné postavení mezi smluvními stranami. Tato nerovnost plyne z přirozených rozdílů mezi lidmi, ale i z hospodářské situace různých subjektů, která zvyšuje jejich faktické možnosti, vliv a přístup k informacím.⁹³ Zákonodárce se z těchto důvodů snaží vyrovnat faktickou nerovnost mezi stranami a stanovuje pro právní jednání, kde je jedna ze stran slabší stranou vyšší nároky.⁹⁴

Aby se VOP staly součástí adhezní smlouvy, musí být slabší strana seznámena s doložkou, která na podmínky mimo vlastní text smlouvy odkazuje nebo musí být prokázáno, že je jí význam doložky znám.⁹⁵ Nestačí VOP ke smlouvě přiložit, ale slabší strana musí být seznámena s existencí odkazu na VOP a jeho významem.⁹⁶ Je nezbytné zdůraznit, že se jedná o seznámení s doložkou odkazující na VOP, nikoli seznámení s VOP. V praxi tedy půjde

⁹⁰ Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 27. února 2013, sp. zn. 6 Ob 167/12w .

⁹¹ § 1751 odst. 3 NOZ.

⁹² Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. Cpjn 200/2013.

⁹³ ZOULÍK, František. Soukromoprávní ochrana slabší smluvní strany. *Právní Rozhledy*, 2002, č. 3. s. 109.

⁹⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne ze dne 16. září 2010, ve věci C-453/10, *Jana Pereničová a Vladislav Perenič prot iSOS financ, spol. s r. o.*

⁹⁵ § 1799 NOZ.

⁹⁶ SUCHÁ, Anna. Jak na všeobecné obchodní podmínky a adhezní smlouvy. *Právní Prostor* [online]. [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/jak-na-vseobecne-obchodni-podminky-a-adhezni-smlouvy>.

o případ, kdy silnější strana upozorní slabší stranu, že určitý výseč práv a povinností je regulován mimo samotný text smlouvy.

3 Změna závazku

Dle § 1790 NOZ: „nelze závazek změnit bez ujednání věřitele a dlužníka, ledaže zákon stanoví jinak“. Obecně je nutné konstatovat, že smlouvu lze změnit pouze konsenzem a jednostranná změna není možná, neboť by znamenala vnucení vůle jedné smluvní strany druhé smluvní straně a byla by v rozporu se zásadou autonomie vůle.⁹⁷ Tento závěr je také v souladu se zásadou *pacta sunt servanda*, kterou jsme si uvedli na začátku jako jednu ze základních zásad soukromého práva. Z tohoto pravidla stanovuje zákonodárce výjimku a tou je právě změna na základě zákona. Jednostranná změna je tedy teoreticky možná, ale pouze pokud je zákonem aprobovaná⁹⁸.

Již z pojmu závazek v § 1790 NOZ je zjevné, že kritéria změny uvedená v tomto ustanovení se netýkají pouze smlouvy, ale jakéhokoliv závazku, přičemž závazkem se rozumí vztah mezi dlužníkem a věřitelem, kteří mají vůči sobě vzájemná práva a povinnosti a každý subjekt postavení dlužníka a věřitele zároveň.⁹⁹ Například u kupní smlouvy má kupující právo na odevzdání věci a postavení věřitele, ale zároveň povinnost zaplatit kupní cenu a postavení dlužníka.

Autonomie vůle je základní zásada soukromého práva a z logiky věci je jasné, že strany musí mít možnost závazek svým ujednáním kdykoli změnit a jsou to právě strany, které mezi sebou tvoří zákon v podobě smlouvy.

Změnou smlouvy typicky rozumíme situace, které budou podobné samotnému kontraktačnímu procesu. Osoba A navrhne změnu smlouvy a osoba B takovou změnu smlouvy přijme nebo odmítne. V případě přijetí dochází ke konsenzu a smlouva je změněna. Dále ovšem existují případy, kdy strany ujednají možnost jednostranné změny již v samotné smlouvě. Taktéž lze ujednat, že určitá část smlouvy bude určena později jednou ze stran. Takové ujednání je v souladu s autonomií vůle a strany si mohou ujednat v původní smlouvě jednostrannou změnu smlouvy, či budoucí jednostranné určení jejího obsahu, avšak ujednání nesmí být zneužívající ani protiprávní.¹⁰⁰ Ve všech těchto případech dochází ke změně na základě shodné vůle stran.

⁹⁷ PELIKÁN, Robert. PELIKÁNOVÁ, Irena. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář Svazek V (§1721 až 2520)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 141.

⁹⁸ Například v § 1879 o postoupení pohledávky, § 1923 o vadách plnění a další.

⁹⁹ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné. 2, díl třetí, Závazkové právo*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 60.

¹⁰⁰ PELIKÁN, Robert. PELIKÁNOVÁ, Irena. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář Svazek V (§1721 až 2520)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 140.

Zastavme se na chvíli u situace, kdy si strany ujednají, že v budoucnu může dojít ke změně závazku tak, že jej jedna ze stran v budoucnu určí. Otázkou je, zda si strany mohou do budoucna ujednat libovolnou změnu závazku. Libovolná ujednání o budoucí změně závazku nejsou možná a příliš široká možnost volby by mohla být shledána neplatnou.¹⁰¹ Starší literatura uvádí limit této změny jako změnu v přiměřeném nebo mravném rozsahu.¹⁰² Byť jednostranné určení není totéž, co jednostranná modifikace,¹⁰³ můžeme hledat interpretaci analogicky v čl. 6:105 PECL nebo v čl. II.–9:105 DCFR. Oba kodexy stanovují, že jednostranné určení ceny musí být rozumné a pokud je hrubě nerozumné,¹⁰⁴ je nahrazeno cenou rozumnou. To znamená, že strany mohou sjednat jednostrannou změnu smlouvy, či jednostranné určení určitého obsahu, avšak takové ujednání má své limity a těmi je rozumnost. Samozřejmě je to pouze soud, který jako orgán veřejné moci může rozhodnout, jaké je kritérium rozumnosti.

Druhým způsobem závazku, který již není tak obvyklý je změna bez dohody stran. Neobvyklost spočívá v tom, že zde není nezbytné ujednání stran, což odporuje základní zásadě soukromého práva a tou je autonomie vůle. Zákon neobsahuje žádný výčet ustanovení, kdy může být závazek změněn bez shodné vůle stran a jednotlivá ustanovení je třeba hledat napříč zákonem. Typicky je změna závazku na základě zákona nastává při postoupení pohledávky dle § 1879 NOZ, vadách plnění dle § 1923 NOZ, či prodeji obchodního závodu dle § 2177 NOZ a mnoha dalších případů.

¹⁰¹ HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 298.

¹⁰² SEDLÁČEK, Jaromír. *Obligační právo. 1. svazek. 2. vydání*. Brno: Právnick, 1933. s. 19.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ „Grossly unreasonable“

4 Jednostranná změna VOP

V předchozí kapitole jsme si ukázali, jak lze obecně změnit závazek. V této kapitole se nebudeme zabývat změnou VOP založenou dohodou stran v průběhu samotného závazku, ale ultimátní jednostrannou změnou stanovenou v § 1752 NOZ. Nicméně lze říci, že změna v průběhu závazku dohodou by byla provedena na základě stejného klíče jako u změny závazku obecně. Smlouva s VOP a bez VOP nemá jiný režim, je nutné aplikovat režim změny skrz konsenzus stran i na smlouvy s VOP a ke změně tedy může dojít za stejných podmínek jako u změny smlouvy.¹⁰⁵

V této kapitole se budeme zabývat jednostrannou změnou stanovenou v § 1752 NOZ. Nejprve nahlédneme, jak byla jednostranná změna upravena před účinností NOZ, posléze si podrobně rozebereme § 1752 NOZ, abychom si určili kritéria, která musí být u změny naplněna. Velmi důležitá je otázka povahy § 1752 NOZ, tedy zda je tato norma kogentní, či dispozitivní. To nám odpoví na otázku, zda můžeme § 1752 NOZ vyloučit a ujednat si absolutně odlišné důvody změny.

Byť celou dobu mluvíme o jednostranné změně, v předchozí kapitole jsme si uvedli, že závazek lze změnit ujednáním stran tak, že si při uzavření smlouvy ujednají možnost budoucí změny závazku. Závazek bude posléze změněn za doby jeho trvání na základě takového ujednání. Ustanovení § 1752 NOZ obsahuje obdobnou konstrukci. Otázkou je, zda je taková změna jednostrannou. Máme zde přece konsenzus v původní smlouvě. Na otázku, zda je skutečně změna v § 1752 NOZ změnou jednostrannou a která kritéria dělají jednostrannou změnu jednostrannou, si odpovíme v poslední podkapitole diplomové práce.

4.1 Jednostranná změna ve speciálních zákonech

Český právní řád obsahuje několik ustanovení regulujících změnu VOP. Před účinností NOZ byla jednostranná změna možná podle § 11a odst. 3 zákona č. 458/2000 Sb., energetický zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „EZ“) nebo § 63 odst. 6 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZTEL“) nebo § 94 odst. 1 zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku (dále jen „ZPS“).

V případě jednostranné změny v odvětví energetiky se aplikuje ustanovení § 11a odst. 1 EZ, kdy dodavatel energie může změnit VOP, avšak musí: „*uveřejnit a oznámit*

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2013, sp. zn. 23 Cdo 1098/2012 nebo PELIKÁN, Robert. PELIKÁNOVÁ, Irena. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář Svazek V (§1721 až 2520)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 142.

svým zákazníkům způsobem sjednaným ve smlouvě nejpozději třicátý den přede dnem jejich účinnosti.“ Pokud k takové změně dojde, může zákazník dle § 11a odst. 3 EZ smlouvu vypovědět.

Telekomunikace mají také svou speciální úpravu. Dle § 63 odst. 6 ZTEK má poskytovatel služeb povinnost změnu uveřejnit, oznámit ji zákazníkovi a v případě prokazatelné změny smlouvy vedoucí ke zhoršení postavení účastníka, musí dokonce informovat zákazníka o možnosti odstoupit od smlouvy.

Nejzajímavější je pro nás ovšem změna rámcové smlouvy obsažena v ZPS, neboť obsahuje úpravu, která je odlišná v porovnání s dalšími českými i zahraničními zákony obsahující jednostrannou změnu. ZPS upravuje platební transakce, tedy typicky vkládání a vybírání peněžních prostředků z a na účet.¹⁰⁶ Dle § 94 odst. 1 ZPS, musí poskytovatel služby poskytnout změnu návrh smlouvy na trvalém nosiči. Jestliže uživatel dle § 94 odst. 4 ZPS změnu odmítne: „*má právo rámcovou smlouvu přede dnem, kdy má změna nabyt účinnosti, bezúplatně a s okamžitou účinností vypovědět.*“ Podstatné jsou slova „*má právo změnu vypovědět*“. Pokud tedy uživatel odmítne změnu VOP, zůstává mu zachována původní smlouva s původními VOP a nadto mu zákon umožňuje smlouvu vypovědět.¹⁰⁷ Jedná se tedy o 2 právní jednání a to odmítnutí a výpověď. Prakticky to znamená, že v případě, kdy strana nesouhlasí se změnou VOP, může tuto změnu odmítnout a ke změně nedojde. Nadto má právo závazek vypovědět. Taková úprava je nestandardní, ať již ji porovnáme s § 1752 NOZ, dalšími zákony umožňující jednostrannou změnu, či zahraniční úpravou¹⁰⁸.

4.2 Předpoklady jednostranné změny v NOZ

Další možnost změny je obsažena právě v NOZ. Původně byla v rámci přípravy NOZ změna VOP odmítána¹⁰⁹ s tím, že by měla být aplikována stejná pravidla jako u změny smlouvy.¹¹⁰ Nakonec byla jednostranná změna VOP do NOZ zakotvena.

Změna VOP byla před účinností obsažena v jiných zákonných předpisech, tento koncept odpovídá modelu, který aplikuje například Rakousku¹¹¹. Opomineme-li úpravu

¹⁰⁶ § 1 ZPS.

¹⁰⁷ BERAN, Jiří, a kol. *Zákon o platebním styku: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2011. s. 452.

¹⁰⁸ Například rakouský TG.

¹⁰⁹ Byť některé právní předpisy obsahovaly možnost jednostranné změny VOP. Například § 11a EZ nebo § 63 ZTEL nebo § 94 zákon č. 284/2009, o platebním styku.

¹¹⁰ HULMÁK, Milan. Uzavírání smluv podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2012, č. 1, s. 29.

ve speciálních zákonech, mohou být obecně dle rakouské úpravy VOP změněny pouze souhlasným ujednáním stran v průběhu závazku, změny založené souhlasným ujednáním stran ve smlouvě a přímým správním, či zákonným zásahem.¹¹² V případě již účinné smlouvy a neopravuje-li speciální zákon změnu, lze VOP změnit pouze souhlasným projevem vůle.¹¹³ Obdobná pravidla platila v ČR před přijetím NOZ.¹¹⁴

Je tedy otázkou, proč zákonodárce přistoupil k úpravě změny VOP, jak je tomu v § 1752 odst. 1 NOZ. Dle důvodové zprávy, tím chtěl řešit praktické problémy a usnadnit stranám řešení situace v případě dlouhodobých smluv s opakujícím se plněním.¹¹⁵ Na druhou stranu je otázkou, zda regulace změny VOP pro telekomunikační, energetické a platební smlouvy dle speciálních zákonů nebyla dostatečná. Strany si mohly ujednat změnu v původní smlouvě, či změnit VOP v průběhu smlouvy na základě konsenzu, tak jak je tomu v Rakousku. Také je otázkou, zda § 1752 NOZ skutečně řeší praktické problémy. Toto ustanovení bude aplikováno na všechny smlouvy s VOP, které nespádají do působnosti speciálních zákonů.

Jádro jednostranné změny je obsaženo v § 1752 NOZ.

„Uzavírá-li strana v běžném obchodním styku s větším počtem osob smlouvy zavazující dlouhodobě k opětovným plněním stejného druhu s odkazem na obchodní podmínky a vyplývá-li z povahy závazku již při jednání o uzavření smlouvy rozumná potřeba jejich pozdější změny, lze si ujednat, že strana může obchodní podmínky v přiměřeném rozsahu změnit. Ujednání je platné, pokud bylo předem alespoň ujednáno, jak se změna druhé straně oznámí a pokud se této straně založí právo změny odmítnout a závazek z tohoto důvodu vypovědět ve výpovědní době dostatečné k obstarání obdobných plnění od jiného dodavatele; nepřihlíží se však k ujednání, které s takovou výpovědí spojuje zvláštní povinnost zatěžující vypovídající stranu.

Nebyl-li ujednan rozsah změn obchodních podmínek, nepřihlíží se ke změnám vyvolaným takovou změnou okolností, kterou již při uzavření smlouvy strana odkazující na obchodní

¹¹¹ Například v případě elektrických energií v § 80 odst. 2 Elektrizitätswirtschafts- und –organisationsgesetz, BGBl I 110/2010, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „EG“, či u telekomunikací v § 25 odst. 2 Telekommunikationsgesetz, ze dne BGBl I 102/2011 ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TG“).

¹¹² Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 29. března 1990, sp. zn. 8 Ob 504/89.

¹¹³ Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 5. listopadu 1981, sp. zn. 7 Ob 52/81.

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2013, sp. zn. 23 Cdo 1098/2012.

¹¹⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 716.

podmínky musela předpokládat, ani ke změnám vyvolaným změnou jejich osobních nebo majetkových poměrů. “

Shrneme-li si výše uvedený text zákona, lze jednostranně změnit VOP, pokud jsou:

- Uzavírány smlouvy v běžném obchodním styku s větším počtem osob, zavazující k dlouhodobému a opětovnému plnění,
- ve smlouvě je odkazováno na VOP,
- ujednáno, jak se změna druhé straně oznámí,
- ujednání rozsahu změny, jinak limity změny
- možnost druhé strany změnu odmítnout a závazek vypovědět,
- nesmí být zvláštní povinnost zatěžující vypovídající stranu.

V následujících podkapitolách si projdeme jednotlivé kritéria, která musí být naplněna, aby došlo ke změně v souladu s § 1752 odst. 1 NOZ.

4.2.1 Uzavírání smlouvy v běžném obchodním styku s větším počtem osob, zavazující k dlouhodobému a opětovnému plnění

U definice VOP jsme si uvedli, že VOP nemusí být nutně uzavírány ve smlouvách B2C nebo B2B, ale mohou být obsaženy i ve smlouvách C2C. Nicméně z § 1752 odst. 1 NOZ, je zjevné, že ustanovení o jednostranné změně se bude týkat pouze smluv v běžném obchodním styku. Není tedy možné aplikovat § 1752 NOZ na změnu obchodních podmínek ve smlouvách C2C. To ovšem nevylučuje možnost, že si strany takovou změnu ujednají.

Další podmínkou je uzavírání smluv s větším počtem osob. Na úvod jsme si opět uvedli, že VOP mohou být individualizované a strany si mohou ujednat individualizované VOP.

Požadavek dlouhodobého a opakovaného plnění plně koresponduje s možností „bezbolestně“ ukončit smluvní vztah.¹¹⁶ Předchozí plnění byla již vykonána a strany mohou vztah ukončit a přejít k jinému poskytovateli.

4.2.2 Ve smlouvě je odkazováno na VOP

Tento požadavek nečiní žádný problém. Odkaz na VOP je platný, splňuje-li kritéria stanovená v Kapitole 2.

¹¹⁶ Tamtéž. s. 73.

4.2.3 Ujednáno, jak se změna druhé straně oznámí

Osoba, které se změna týká, musí mít možnost změnu odmítnout. Je nezbytné, aby se jí dostaly relevantní informace v přiměřeném předstihu. Informování o změně na webových stránkách, není dostatečné a změna musí druhé straně dojít, není však nutné podmínky přiložit jako v případě § 1751 NOZ.¹¹⁷

4.2.4 Ujednán rozsah změny, jinak limity změny

Existují dvě možné situace, strany si mohou dopředu sjednat rozsah změn ve smlouvě nebo k takovému ujednání nedojde. NOZ stanovuje pro případ neujednání rozsahu změn v § 1752 odst. 2 NOZ, že: „*se nepřihlíží ke změnám vyvolaným takovou změnou okolností, kterou již při uzavření smlouvy strana odkazující na obchodní podmínky musela předpokládat, ani ke změnám vyvolaným změnou jejich osobních nebo majetkových poměrů*“.

Samozřejmě nelze ve smlouvě ujednat jakýkoli rozsah změny VOP. Změna VOP musí mít oporu v objektivních skutečnostech.¹¹⁸ V případě, že by bylo sjednáno, že ke změně může dojít z jakýchkoli důvodů, je nezbytné tento případ posuzovat jako by k ujednání možnosti změny nedošlo.¹¹⁹ VOP jsou součástí smlouvy a nestanoví-li zákon něco jiného, musíme aplikovat stejné postupy jako v případě smluvního ujednání, že obsah smlouvy bude jednou stranou v budoucnu změněn. V předchozí kapitole jsme si uvedli, že nelze ujednat hrubě nerozumnou změnu smlouvy.

Pokud nedojde k ujednání rozsahu změn, je taková změna limitována ještě více. Změnit VOP nelze z důvodů, které mohla strana při uzavření smlouvy předpokládat. Takovým důvodem může být závislost plnění na vývoji cen, vývoj technologie a další důvody.¹²⁰ Rozsah neujednané změny není přiměřeným důvodem, pokud závisí pouze na vůli jedné strany, či je tato změna vyvolána změnou osobních nebo majetkových poměrů jedné strany.¹²¹

Jediný rozdíl oproti předchozí úpravě je možnost změnit VOP aniž by tak bylo ujednáno v samotné smlouvě. Tyto možnosti jsou však výrazně limitovány a strana nemůže

¹¹⁷ HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 150-162 a tamtéž s. 153.

¹¹⁸ ZRZAVECKÁ, Eva, ŠERÁ, Michaela. Jak to bude s obchodními podmínkami podle NOZ? [online]. epravo.cz, 2013[cit. 2016-04-27]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/jak-to-bude-s-obchodnimi-podminkami-podle-noz-92074.html>>.

¹¹⁹ HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 150-162 a tamtéž s. 166.

¹²⁰ HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 150-162 a tamtéž s. 166

¹²¹ Tamtéž.

změnit VOP z důvodů, které mohla předpokládat, či byly způsobeny změnou majetkových nebo osobních poměrů. Pravděpodobně se v tomto případě bude jednat pouze o změnu na základě zákona, protože strana při uzavírání smlouvy nemůže rozumně očekávat, jakou právní úpravu zákonodárce přijme.

4.2.5 Druhá strana má možnost změnu odmítnout a závazek vypovědět

Pokud měníme VOP v souvislosti s § 1752 odst. 1 NOZ, musí mít druhá strana možnost závazek vypovědět. Tato úprava spočívá v tom, že strana, která si nepřeje nové VOP přijmout, nemá možnost změnu odmítnout a zachovat původní VOP, ale má pouze možnost závazek vypovědět.¹²²

Ihned nám nabíhá několik otázek. Jedná se tedy vůbec o jednostrannou změnu. Jak jsme si stanovili výše, neakceptace změny VOP lze udělat dvojím způsobem. Prvním je, že při neakceptaci VOP dochází k zachování původního závazku a strana má případně možnost jej vypovědět. Tak je tomu například v úpravě ZPS. Druhá možnost neakceptace VOP je skrz odmítnutí změny v podobě výpovědi. V tomto případě by se tedy mohlo jednat o dvoustranné právní jednání. Výpověď by byla odmítnutí nabídky a nedošlo by ke změně závazku dohodou stran. Pokud by byl takový závěr správný, pak se v případě § 1752 odst. 1 NOZ nejedná o jednostrannou změnu. Touto otázkou se budeme zabývat v další části této práce.

4.2.6 Nesmí být zvláštní povinnost zatěžující vypovídající stranu

Takovým ustanovením by mohla být například sankce smluvní pokuty pro vypovídající stranu. Ve smlouvě by tedy mohla být natolik zatěžující povinnost, že výpověď je fakticky vyloučena a druhá smluvní strana nemá možnost úniku.¹²³ Přesně takovým situacím se snaží NOZ vyhnout a proto stanovuje, že nelze stanovit zvláštní povinnost pro vypovídající stranu.

4.3 Kogentnost ustanovení § 1752 odst. 1 NOZ

Než se pustíme do vytyčení limitů a určení, zda je jednostranná změna skutečně jednostrannou, musíme si odpovědět na otázku, zda je ustanovení § 1752 odst. 1 NOZ

¹²² Tamtéž str. 165.

¹²³ K tomu blíže Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. září 2010, sp. zn. 33 Cdo 4601/2008.

kogentní. Pokud dané ustanovení není kogentní, mohou si strany sjednat naprosto odlišné podmínky změny.

Ustanovení NOZ jsou obecně dispozitivní. Kogentnost plyne z § 1 odst. 2 NOZ. Odchýlit od zákona se nelze, pokud to zakazuje zákon, ujednání by bylo v rozporu s dobrými mravy, veřejným pořádkem, práv týkajících se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.¹²⁴

Pokud se podíváme na ustanovení § 1752 odst. 2 NOZ, vidíme, že pokud strany neujednaly rozsah změn, nebude se přihlížet ke změnám, jež mohly být stranám známy již od počátku. Ustanovení § 1 odst. 2 NOZ stanovuje, že se od ustanovení zákona nelze odchýlit, zakazuje-li to zákon. Přímý zákaz nevyvolává problémy a bude vyjádřen imperativně. Ovšem některá zákonná ustanovení obsahují zákaz nepřímý. Takovým ustanovením je § 1752 odst. 2 NOZ, který obsahuje pojem „nepřihlíží se“. Nepřímý zákonný zákaz vyvolává stejný výsledek jako zákaz přímý a nelze se pak odchýlit od ustanovení zákona.¹²⁵ V tomto ohledu je nutné shledat § 1752 NOZ ve svém druhém odstavci jako kogentní. Strany si nemohou ujednat změnu VOP z důvodů vyvolaných změnou osobních, majetkových poměrů, či z důvodů, jež byly již při uzavírání smlouvy stranám známy.

Nyní se přesuneme k prvnímu odstavci § 1752 NOZ. Tento paragraf si rozdělíme na dvě části a to větu první a větu druhou. Nejprve začneme větou druhou, která stanoví „*ujednání je platné, pokud...*“. Jedná se tedy opět o nepřímý zákonný zákaz. Ve VOP musí být vždy ujednáno, jak se změna druhé straně oznámí. Druhá strana musí mít možnost závazek v dostatečné výpovědní lhůtě vypovědět a nesmí být s takovou výpovědí spojeny zvláštní povinnosti zatěžující slabší stranu. Ustanovení § 1752 odst. 1 NOZ je ve své druhé větě kogentní.¹²⁶

Naopak ustanovení § 1752 odst. 1 NOZ, věty první by mělo být dispozitivní, protože zde není žádný z důvodů stanovených v § 1 odst. 2 NOZ, který by odůvodňoval kogentnost tohoto ustanovení.¹²⁷ Kogentnost je pouze výjimka z obecného pravidla

¹²⁴ MELZER, Filip. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 7, s. 253-260.

¹²⁵ MELZER, Filip. TĚGL, Petr. In MELZER, Filip. TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 55.

¹²⁶ Výkladová stanovisko č. 6, Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti, ze dne 19. 4. 2013 [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 2013[cit. 2016-04-27]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko-06.pdf>.

¹²⁷ VESELÝ, Jan. Jednostranné změny obchodních podmínek v roce 2014 [online]. [epravo.cz](http://www.epravo.cz), 2014 [cit. 2016-04-27]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/jednostranne-zmeny-obchodnich-podminek-v-roce-2014-93519.html>>.

a v případě, že zákon tuto výjimku nestanovuje, je norma dispozitivní.¹²⁸ O tomto závěru by svědčilo i výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti (dále jen „KANCL“): „*Ultimativní změnu obchodních podmínek si strany mohou sjednat i za jiných okolností než v případě smluv dle § 1752 odst. 1, věty první NOZ.*“¹²⁹ S tímto stanoviskem se však dá polemizovat a to především z důvodu, zda takové odchýlení je reálně možné.

Pojďme si tedy shrnout výše uvedené. § 1752 odst. 1 NOZ je ve své první větě dispozitivní. Naopak ve větě druhé a v odstavci 2 je kogentní. Dle § 1752 odst. 1, věty druhé NOZ se nelze odchýlit od povinnosti ujednat způsob oznámení změny, možnosti druhé strany závazek vypovědět a taková výpověď nesmí být spojena se zvláštní zatěžující povinností. V § 1752 odst. 2 NOZ je stanoveno, že musí být ujednán rozsah změn a pokud rozsah změn ujednán není, nepřihlíží se ke změnám, které musely strany předpokládat již při uzavření smlouvy. Tedy v případě, že nedojde k ujednání rozsahu změny VOP, nemůže strana změnit VOP z důvodů, které mohla předpokládat již při uzavření smlouvy, protože k takové změně by se nepřihlíželo. Navíc si nelze sjednat jakýkoliv důvod změny, neboť by taková změna byla v rozporu s požadavkem přiměřenosti rozsahu změn, avšak lze si ujednat změnu majetkových a osobních poměrů jako důvod změny.¹³⁰

Takový závěr vyvolává mnoho kontroverze. Byl vůbec naplněn původní smysl, který byl do § 1752 NOZ vkládán a řeší toto ustanovení skutečně praktické problémy dlouhodobých smluv nebo se jedná pouze o frázi v důvodové zprávě?¹³¹

Strany si mohou ujednat změnu obchodních podmínek i za jiných podmínek, než které jsou stanoveny v § 1752 odst. 1, věta první NOZ, avšak musí být dodrženy kogentní požadavky. Otázkou je, zda takové ujednání bude fakticky realizovatelné. V § 1752 odst. 1 NOZ, větě první jsou stanovena tato pravidla:

- uzavírání smluv zavazující dlouhodobě k opětovnému plnění stejného druhu,
- při uzavření smlouvy vyplývá rozumná potřeba jejich pozdější změny.

¹²⁸ CSACH, Kristián. Miesto dispozitívnych a kogentných noriem (nielen) v obchodnom práve. I. časť - Všeobecné otázky a rozbor kogentných noriem. *Právny obzor*, 2007, roč. 90, č. 2, s. 106.

¹²⁹ Výkladová stanovisko č. 6, Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti, ze dne 19. 4. 2013 [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 2013[cit. 2016-04-27]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko-06.pdf>.

¹³⁰ HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 150-162 a tamtéž s. 166.

¹³¹ „Ustanovení § 1752 řeší praktické problémy spojené se situací, kdy jsou při poskytování služeb nebo opakovaných dodávkách zboží vytvářeny dlouhodobé smluvní závazky...“ viz ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 716.

Hned první kritérium je problematické. Změna VOP má smysl pouze u dlouhodobých závazků. Uzavíráme-li například kupní smlouvu, dochází k jednorázovému plnění. Závazek obecně zaniká, pokud jsou splněny všechny dluhy.¹³² U kupní smlouvy, jakmile kupující zaplatí kupní cenu a prodávající kupujícímu odevzdá věc, jsou vyrovnány vzájemné pohledávky a dluhy a dochází k zániku závazku. Nemá cenu v tomto případě řešit jednostrannou změnu VOP.

Podíváme-li se opět znovu pečlivě na kogentní ustanovení, od kterých se nelze odchýlit, připomínají nám spíše ustanovení chránící slabší stranu. Proč by si dva podnikatelé nemohli ujednat, že změna VOP nebude oznámena nebo stanovena zvláštní povinnost pro výpověď závazku nebo dokonce strana nebude moci závazek z důvodu změny vypovědět.

Otázka tedy je, zda ustanovení § 1752 NOZ nezpůsobilo víc škody než užitku. V případě staré právní úpravy a rakouské právní úpravy, si strany mohou ujednat možnost budoucí změny závazku ve smlouvě. Strany si mohly přizpůsobit závazek svým požadavkům a nemusely se podřizovat kogentním nárokům stanoveným v § 1752 NOZ. Ustanovení § 1752 NOZ je svou povahou poměrně přísné, až by se mohlo zdát, že jde o ustanovení směřující k ochraně slabší strany a nemělo by být stanoveno jako obecné pravidlo. Navíc je nutné si připomenout, že § 1752 NOZ je obecnou úpravou a zvláštní požadavky musí být aplikovány v případě spotřebitelských smluv a tyto nároky budou pravděpodobněji ještě mnohem přísnější.

Zbytečně omezující je například kogentní pravidlo, že strana má možnost závazek vypovědět. Otázkou je, zda je opravdu nezbytné mít toto pravidlo jako obecné pravidlo platící i pro vztahy mezi podnikateli a zda je takové pravidlo nezbytné, pokud jsou předem specifikovány důvody změny. Myslím, že takové ujednání zbytečně limituje smluvní volnost stran. Například rakouský Nejvyšší soud řešil případ, kdy mobilní operátor ve svých VOP stanovil, že v případě změny z důvodů, které nejsou založeny ve sféře mobilního operátora, nelze závazek vypovědět. Soud tuto klauzuli shledal neplatnou pro rozpor se zákonem na ochranu spotřebitele.¹³³ Neplatnost v rakouské úpravě je pouze v případě spotřebitelských smluv. V případě smluv mezi podnikateli by takové ujednání bylo platné. Někteří rakouští

¹³² § 1908 odst. 1 NOZ.

¹³³ Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 20. března 2007, sp. zn. 4 Ob 227/06w.

autoři jdou ještě dále a tvrdí, že ani spotřebitel by neměl mít právo závazek vypovědět v případě změny VOP, ke které došlo z důvodů nové právní úpravy.¹³⁴

Pozitivum úpravy obsažené v § 1752 NOZ, je druhý odstavce, který stanovuje možnost změnit VOP i bez předchozího ujednání. Tuto možnost lze hodnotit kladně, protože skutečně řeší problematiku dlouhodobých smluv s opakovaným plněním, kdy je změna nezbytná a strany si ji opomenuly ujednat. Takových změn prakticky ovšem moc nebude. Změna bez ujednání rozsahu je možná pouze, pokud je založena na skutečnostech, které nebylo možné předvídat a není založena na důvodech plynoucích z osobních majetkových poměrů. Takový závěr je naprosto logický, protože závazek by neměl být měněn v souladu se zásadou *pacta sunt servanda*. Je tedy na jednu stranu správné, že zákon stanovuje přísný kogentní limit, nicméně tento limit není třeba pro vztahy podnikatelů. Tímto limitem pravděpodobně projde pouze změna založená na základě zákona samotného.

Domnívám se, že úprava obsažená v § 1752 NOZ nedosáhne výsledků, o kterých hovoří důvodová zpráva a zbytečně limituje strany vytyčením kogentních pravidel. V tomto směru shledávám rakouskou právní úpravu mnohem povedenější. Rakouská právní úprava obsahuje možnost změny VOP ve speciálních zákonech a pro případy smluv se spotřebitelem obsahuje speciální pravidla. Tím, že absentuje kogentní obecnou úpravu změny VOP, umožňuje velký prostor pro autonomii vůle a strany si mohou ujednat změnu v souladu se svou vůlí. Na druhou stranu není opomínána ochrana spotřebitele a v případě spotřebitelských smluv stanovuje rakouský zákon na ochranu spotřebitele¹³⁵ (dále jen „KSchG“) zvláštní a přísnější kritéria. Je však s kritičností nutné přiznat, že rakouský model VOP má dlouhou judikaturní tradici a byl po desetiletí vyvíjen.

Pokud chtěl zákonodárce skutečně dosáhnout větší flexibility v obchodních vztazích spočívající v možnosti změnit VOP, měl § 1752 NOZ koncipovat jako obecné pravidlo a stanovit minimální limity pro změnu VOP. V souladu se zásadou ochrany slabší strany a dorovnání faktické nerovnosti, měl pak zákonodárce dorovnat nerovnost skrz zvýšené nároky pro změnu VOP v případě smluv se slabší stranou nebo spotřebitelem. Strany a především podnikatelé by pak měli možnost v souladu s autonomií vůle ujednat svá práva a povinnosti.

¹³⁴ SCHAUHUBER, Claudia. Neue OGH-Judikatur zu einseitigen Vertragsänderungen im Telekom-Bereich. *Medien und Recht*, 2007, č. 5, s. 293.

¹³⁵ BGBl. Nr. 140/1979, Konsumentenschutzgesetz - KSchG, ve znění pozdějších předpisů.

4.4 Jednostrannost změny

Jednostrannost se vyznačuje vznikem práv a povinností na základě vůle jedné strany. Pokud mluvíme o jednostranné změně, nemůže jít o změnu na základě smluvního konsenzu, protože konsenzus je typický pro vícestranná právní jednání. Změna závazku je obecně možná pouze dohodou stran, ledaže zákon stanoví jinak. Pokud je § 1752 odst. 1 NOZ jednostrannou změnou, není změnou na základě dohody stran a musí být logicky změnou na základě zákona. Na otázku, zda se jedná o změnu na základě vůle jedné strany nebo o změnu na základě dohody stran a pojem „jednostranná“ by neměl být aplikován, si odpovíme v další kapitole.

Abychom určili povahu samotné změny, musíme určit jakou povahu má právní jednání stanovené v § 1752 odst. 1 NOZ. Právní jednání je základní institut soukromého práva, mající za následek založení, změnu a zánik právního vztahů.¹³⁶ NOZ nijak neupravuje definici právního jednání, proto si můžeme vypomoci předchozím občanským zákoníkem,¹³⁷ který právní jednání¹³⁸ definuje jako: „*projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují*“.¹³⁹

Právní jednání může být mimo jiné děleno na jednostranné, dvoustranné nebo vícestranné.¹⁴⁰ Jednostranné právní jednání působí vznik, změnu nebo zánik právních vztahů jednostranně.¹⁴¹ Typickými příklady jsou závěť, dovětek, veřejný příslib. Aby byla závěť perfektní a účinná, postačí pouhý projev vůle jedné strany a nemusí dojít k jejímu přijetí.

U vícestranných právních jednání jde o projev vůle více osob. Typickým právním vícestranným právním jednáním je smlouva. Smlouvou dvě nebo více stran uzavírají mezi sebou závazek na základě shodné vůle. Jedná se o jejich bazální právo a uplatnění autonomie vůle. Nikomu není nucena cizí vůle.

¹³⁶ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. I. svazek, § 1-487*. Praha: Linde, 2008. s. 237.

¹³⁷ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁸ Hovoří sice o právním úkonu, nicméně tento pojem je shodný s pojmem právního jednání a jde pouze o terminologickou změnu v rámci rektifikace soukromého práva, nikoli změnu v obsahu pojmu.

¹³⁹ Zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon, ve znění zákona č. 202/2012 Sb. účinném ke dni 1. září 2012.

¹⁴⁰ MELZER, Filip. In MELZER, Filip a Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář a související společná a přechodná ustanovení. Svazek III, § 419-654*. Praha: Leges, 2014. s. 485.

¹⁴¹ MELZER, Filip. *Právní jednání a jeho výklad*. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2009. s. 19.

Z jednostranných právních jednání vznikají závazky zřídka a to pouze pokud na sebe osoby berou nějakou povinnost.¹⁴² Pro jednostranné právní jednání platí numerus clausus, znamenající, že jednostranné právní jednání zavazuje pouze v zákonem stanovených případech.¹⁴³

Z § 1752 odst. 1 NOZ plyne, že si lze ujednat změnu VOP a pokud ujednána není, může ke změně dojít pouze v restriktivních případech. Dojde-li k ujednání změny, je podkladem změny právě konsenzus. Dále je v kogentní větě druhé § 1752 odst. 1 NOZ uvedeno, že ujednání o změně VOP je platné pouze, pokud změna VOP založí druhé straně možnost změnu odmítnout a závazek vypovědět.

Aby došlo ke změně VOP v případě, kdy je ujednán její rozsah, potřebujeme dvě vzájemná právní jednání. Tím prvním bude uzavření smlouvy mezi stranami, které obsahuje možnost změnit VOP a tím druhým je samotná změna, která je spojena s právem druhé strany závazek vypovědět. V případě, že bude aplikována změna VOP bez ujednání rozsahu, bude změna platná, pokud druhá strana dostane možnost závazek vypovědět. Tento případ tedy obsahuje pouze jedno vzájemné právní jednání. Abychom dospěli k závěru, zda se jedná o jednostranné, či dvoustranné jednání, musíme opět zkoumat jeho povahu.

První předpoklad změny je ujednání stran stanovující možnost VOP změnit. Už z formulace ujednání stran je zjevné, že nemůže jít o jednostranné právní jednání. U jednostranného právního jednání postačuje k jeho platnosti pouze vůle jedné strany.¹⁴⁴ V tomto případě je k platnosti právního jednání potřeba konsenzus stran. Můžeme uzavřít, že ujednáme-li si rozsah změny VOP ve smlouvě, činíme tak skrz dvoustranné právní jednání, ke kterému dochází při samotném uzavření smlouvy.

Druhým předpokladem, který musí být u změny VOP naplněn, je možnost strany odmítnout změnu VOP a závazek vypovědět. Celou situaci lze chápat jako jednostranné právní jednání strany, které mění VOP a toto právní jednání je platné samotným projevem. Výpověď by v tomto případě znamenala druhé jednostranné právní jednání, mohli bychom mít dvě jednostranné právní jednání, která jsou na sobě nezávislá.

¹⁴² FIALA, Josef a kol. *Meritum Občanské právo*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 184-185.

¹⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2007, sp. zn. 33 Odo 1329/2006.

¹⁴⁴ TILSCH, Emanuel. *Občanské právo: část všeobecná*. Editor Jiří SPÁČIL. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 158.

Takový závěr by se na první pohled mohl zdát jako logický, § 1752 odst. 1 NOZ říká: „*strana může obchodní podmínky změnit*“.¹⁴⁵ Nehovoříme již o ujednání stran a z jazykového výkladu výše citovaného lze dovodit, že je to právě jedna strana, která podmínky mění, tedy platnost změny by měla nastat samotným projevem vůle. Výpověď je svou povahou také jednostranné právní jednání, které ke své platnosti nepotřebuje souhlasný projev vůle druhé strany.¹⁴⁶ Další neprávní argument je mediální masáž, která hovoří ve spojitosti s § 1752 NOZ jako o jednostranné změně VOP. Také judikatura soudů hovoří o jednostranné změně. Některé komentáře u nadpisu k § 1752 NOZ uvádí: „*jednostranná změna obchodních podmínek*“.¹⁴⁷ Ze všech stran se na nás valí jednostranná změna obchodních podmínek, ale ve skutečnosti se o jednostrannou změnu nejedná.

Dvoustranné právní jednání potřebuje ke své perfekci shodnout vůli smluvních stran. Při zkoumání dvoustranného právního jednání musíme aplikovat pravidla, která se použijí v kontraktačním procesu. Jedna strana právně jedná a vytváří nabídku. Druhá strana tuto nabídku může přijmout. K přijetí může dojít nejen výslovně, ale i konkludentně nebo mlčky.¹⁴⁸ Konkludentní projev vůle je pak akceptací nabídky v případě, kdy se druhá strana zachová v souladu s nabídkou, typicky přijetím úplatně nabízeného plnění.¹⁴⁹ Speciálním případem konkludentního akceptace je akceptace mlčky.¹⁵⁰ Mlčení je akceptací v situaci, kdy si tak strany ujednaly nebo druhá strana mluvit měla a mohla.¹⁵¹ Krásný příklad můžeme najít už ve středověkém právu, kdy spoluvlastník prodával věc na trhu za přítomnosti dalších spoluvlastníků, kteří k prodeji přihlíželi a nic nenamítli.¹⁵² Pokud s nabídkou nesouhlasili, mluvit měli a mohli.

¹⁴⁵ § 1752 odst. 2, věta první NOZ.

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. dubna 1919, sp. zn. Rv I 213/29.

¹⁴⁷ PELIKÁN, Robert. PELIKÁNOVÁ, Irena. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář Svazek V (§1721 až 2520)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 71.

¹⁴⁸ MELZER, Filip. In MELZER, Filip a Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář a související společná a přechodná ustanovení. Svazek III, § 419-654*. Praha: Leges, 2014. s. 513.

¹⁴⁹ FLUME, Werner. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts: Zweiter Band: Das Rechtsgeschäft*. 4. vydání. Berlin-Heidelber-New York: Springer-Verlag, 1992. s. 69.

¹⁵⁰ MELZER, Filip. In MELZER, Filip a Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář a související společná a přechodná ustanovení. Svazek III, § 419-654*. Praha: Leges, 2014. s. 516.

¹⁵¹ LARENZ, Karl. WOLF, Manfred. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*. 8. vydání. München: C H. Beck, 1997. s. 546 – 547.

¹⁵² JIREČEK, Josef. (vyd). KOLDÍN, Pavel, Kristián. *Práva městská království českého a markrabství moravského spolu s krátkou jich summou*. Praha: Věšhrd, 1876, s. 224.

V případě konstrukce jednostranné změny, či jednostranného právního jednání je vůle druhé strany irelevantní.¹⁵³ U změny VOP dle § 1752 NOZ je vůle relevantní, protože v případě neakceptace dochází k odmítnutí závazku v podobě výpovědi. Na druhou stranu v případě, že jedna strana navrhne změnu VOP a druhá strana mlčí, dochází k dosažení konsenzu právě konkludentně. O tom svědčí i samotný text § 1752 odst. 1 NOZ. Zákon dává straně možnost změnu odmítnout a závazek vypovědět, nikoli povinnost se vyjádřit. V případě, že strana nevyužije svou možnost vypovědět závazek, tedy nereaguje v situaci, kdy mluvit měla a mohla, je nezbytné dojít k závěru, že konkludentně souhlasí. Ke stejnému stanovisku dochází i KANCL.¹⁵⁴ Stanovisko uvádí, že § 1752 NOZ neobsahuje jednostrannou změnu ze dvou důvodů. Tím prvním je nutnost jednostrannou změnu ujednat ve smlouvě a tím druhým je právo strany závazek vypovědět.¹⁵⁵ Toto pravidlo je navíc obecně používanou konstrukcí, kdy strana má možnost po určitou dobu projevit svou nespokojenost výpovědí závazku a pokud k takové výpovědi nedojde, je s tímto mlčením spojena konkludentní akceptace změny.¹⁵⁶ Tento závěr se vztahuje jak na situaci, kdy je předem ujednan rozsah změn, tak i v případě, kdy jsou VOP změněny bez ujednání rozsahu v původní smlouvě.

Poslední otázkou této podkapitoly je vzájemné propojení práva odmítnout závazek a práva vypovědět závazek. Jedná se o dvě nezávislá práva nebo je nutné je aplikovat pouze ve spojení.¹⁵⁷ Pokud by na sobě byla tato práva nezávislá, pak může strana závazek akceptovat, změnu odmítnout, avšak setrvat v závazku původním, změnu odmítnout a původní závazek vypovědět.¹⁵⁸

Například v ZPS měla strana možnost změnu odmítnout a závazek vypovědět. Taková formulace nebyla úplně šťastná a neodpovídá konceptům platných v jiných právních řádech¹⁵⁹ ani konceptu změny VOP, která je v českém právním prostředí uzákoněna v jiných

¹⁵³ HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 150-162 a tamtéž s. 163.

¹⁵⁴ Výkladová stanovisko č. 6, Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti, ze dne 19. 4. 2013 [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 2013[cit. 2016-04-27]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko-06.pdf>.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 150-162 a tamtéž s. 165.

¹⁵⁷ LIŠKA, Petr. Co přinese nová právní úprava obchodních podmínek v NOZ?. *Právní rádce*, 2013, roč. 21, č. 8, s. 30.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Například v Rakousku v TG.

předpisech.¹⁶⁰ V případě § 1752 NOZ zákonodárce nenásledoval zvláštní konstrukci, stanovenou v ZPS a strana má možnost závazek odmítnout a to tím, že jej vypoví.¹⁶¹ Ustanovení § 1752 odst. 1 NOZ nehovoří o právu změnu odmítnout a právu závazek vypovědět, ale stanoví: „*právo změny odmítnout a závazek z tohoto důvodu vypovědět*“. Podíváme-li se na danou formulaci očima jazykového výkladu, obsahuje spojku „a“. Tato spojka je použita v případech, kdy se podmínky kumulují. V případě, že by se mělo jednat o 2 práva, obsahovala by úprava spojku „nebo“. Také podíváme-li se na dané ustanovení systematicky s jinými ustanoveními právního řádu a zahraniční úpravy, dojdeme k závěru, že se standardně jedná o jedno právo.¹⁶²

Samozřejmě si lze představit situaci, kdy strana se změnou VOP nesouhlasí a chce zachovat původní závazek. V takovém případě je otázka, jaká byla skutečná vůle strany. Zda v případě změny VOP chtěla závazek vypovědět, či pouze projevuje nespokojenost.¹⁶³ V případech, kdy nám není zjevná vůle strany, musíme aplikovat pravidla výkladu právního jednání.¹⁶⁴ Pokud by nešlo o projev vůle závazek zrušit, došlo by ke konkludentní změně, protože zákon nepamatuje na možnost závazek ponechat v původním znění pro případ, že strana nesouhlasí a nechce jej vypovědět.

Ačkoli by se tedy mohlo zdát, že § 1752 NOZ reguluje jednostrannou změnu VOP, není tomu tak. Změna VOP dle § 1752 NOZ je založena na konsenzu smluvních stran a jedná se tedy o dvoustrannou změnu. Tato dvoustrannost se projevuje ve dvou rovinách. Pokud si strany předem ujednájí rozsah změn, musí dosáhnout konsenzu již při sjednání smlouvy samotné a v případě, že strana se změnou VOP nesouhlasí, má možnost závazek vypovědět. V případě, že k ujednání nedojde, má strana stále právo změnu odmítnout a závazek vypovědět a je nezbytný aplikovat stejný závěr.

Je třeba si na závěr připomenout, že VOP jsou vedlejší ujednání ve smlouvě a pro jejich změnu obecně platí stejné podmínky jako pro změnu smlouvy. Smlouvu lze v souladu s § 1790 NOZ změnit na základě dohody stran, ledaže zákon stanoví jinak. V případě § 1752 NOZ dochází k dohodě při uzavření samotné smlouvy, či změnu VOP bez dohody. Změnu VOP dle § 1752 NOZ je třeba chápat jako speciální ultimátní změnu v případě VOP.

¹⁶⁰ ZTEL, TZ.

¹⁶¹ HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 150-162 a tamtéž s. 165.

¹⁶² Viz například speciální zákony, umožňující změny VOP nebo rakouský TG.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Stanovená v § 555 NOZ a násl.

Tato speciální změna však nevylučuje obecné pravidlo, že si strany mohou závazek změnit dohodou v jeho průběhu. Strany mohou tedy měnit VOP nejen dle § 1752 NOZ a splnit všechna přísná kogentní kritéria v něm obsažená, ale také dohodou v průběhu závazku.

5 Zákaz překvapivých ujednání

Zákon v § 1753 NOZ stanovuje zákaz překvapivých ujednání: „*Ustanovení obchodních podmínek, které druhá strana nemohla rozumně očekávat, je neúčinné, nepřijala-li je tato strana výslovně; k opačnému ujednání se nepřihlíží. Zda se jedná o takové ustanovení, se posoudí nejen vzhledem k jeho obsahu, ale i ke způsobu jeho vyjádření.*“ Ustanovení § 1753 NOZ obsahuje nepřímý zákaz „nepřihlíží se“ a je tedy kogentní. Nelze si ujednat, že VOP mohou obsahovat překvapivá ujednání. Na druhou stranu, pokud takové ujednání strana přijme výslovně, budou účinná.

Nechme stranou překvapivé ujednání obecně, ale pojdme se zaměřit na kombinaci překvapivých ujednání a změny VOP. Požadavek zákazu překvapivosti je dalším limitem, který musí být při změně VOP naplněn. Otázkou je, zda je ustanovení umožňující změnu VOP překvapivým ujednáním. Další otázkou je, co jsou to obecně překvapivá ustanovení. V případě, že VOP změníme, budou mít nový obsah. Tento nový obsah musí být v souladu s § 1753 NOZ a nesmí být překvapivý. Nejprve se podíváme, co jsou překvapivá ujednání.

Jelikož je ustanovení NOZ novinkou, můžeme při jeho interpretaci vyjít z inspiračního zdroje, kterým je v tomto případě čl. 2.1.20 UNIDROIT.¹⁶⁵ Komentář k danému ustanovení rozlišuje klauzule překvapivé svým obsahem a klauzule překvapivé svou formulací.¹⁶⁶ Na překvapivost obsahu existuje jednoduchý test, při kterém si musíme položit otázku, zda by daná klauzule byla překvapivá pro rozumného člověka v obdobném postavení.¹⁶⁷ Takový postup musí být individuálně aplikovatelný na každou klauzuli zvlášť, avšak existují indicie, které indikují překvapivost ujednání. Takovými indiciemi typicky jsou:

- nekonzistence mezi dojmem vytvořeným reklamou a skutečností nebo termínem na němž se strany shodly a který byl skutečně včleněn do příloh;
- klauzule, které svou povahou odporují povaze samotného kontraktu;
- bizarní, či neočekávané klauzule, které nemají opodstatnění ve své podstatě.

Naopak klauzule překvapivá svou formulací může být klauzule, která je psaná v cizím jazyce a slovní obraty mají mít jiný význam, než ve standardním jazyce. Také se může jednat

¹⁶⁵ PELIKÁN, Robert. PELIKÁNOVÁ, Irena. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář Svazek V (§1721 až 2520)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 75.

¹⁶⁶ VOGENAUER, Stefan. KLEINHEISTERKAMP, Jan. *Commentary on the UNIDROIT principles of international commercial contracts (PICC)*. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 332.

¹⁶⁷ Tamtéž.

o malé písmo.¹⁶⁸ Problém překvapivosti jazyka by se v českém právním prostředí dal lehce překlenout výkladem *contra proferentem*, kdy by klauzule byla vyložena v neprospěch toho, kdo ji použil jako první.¹⁶⁹

Jiné kritéria zkoumání překvapivosti stanovují, že překvapivost klauzule může spočívat v jejím předmětu nebo obsahu. Z hlediska předmětu je překvapivé například, pokud VOP zahrnují klauzuli, která se běžně v daném typu smluv nepoužívá.¹⁷⁰ Z hlediska obsahu se pak jedná o klauzuli, která je sice s daným typem smluv spojena, avšak řeší ji neočekávaným způsobem.¹⁷¹ V zahraniční judikatuře bylo jako překvapivé označeno ujednání o automatickém prodlužování leasingové smlouvy, jestliže byl vlastní nájem sjednán na dobu určitou.¹⁷²

Pokud ve VOP ujednáme možnost jejich změny, nebude se zpravidla jednat o překvapivou klauzuli. V případě dlouhotrvajících smluv není pro žádného rozumného člověka překvapivé, že v budoucnu bude potřeba takovou smlouvu změnit a takové ujednání bude obsaženo ve VOP.

Jak již bylo výše zmíněno, při změně ustanovení ve VOP se nová ustanovení stávají součástí VOP. Tato nová ustanovení nesmí být překvapivá, jinak by nebyla dle § 1753 NOZ účinná, ledaže by je strana přijala výslovně. Když budeme hodnotit překvapivost nových ustanovení, musíme je vždy hodnotit individuálně a na základě výše uvedených požadavků.

¹⁶⁸ Tamtéž s. 334.

¹⁶⁹ § 557 NOZ.

¹⁷⁰ PELIKÁN, Robert. PELIKÁNOVÁ, Irena. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář Svazek V (§1721 až 2520)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 75.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Rozhodnutí Oberlandesgericht Saarbrücken ze dne 12. června 2008, sp. zn. 8 U 380/07.

6 Změna VOP ve spotřebitelských smlouvách

Změna VOP se ve většině případů bude týkat změny ve vztazích B2C, tedy vztazích se spotřebitelem. Spotřebitel je vždy abstraktní slabší smluvní stranou.¹⁷³ Z těchto důvodů musíme uplatnit ustanovení chránící slabší smluvní stranu. Jedná se například o ochranu, která plyne z ustanovení o adhezních smlouvách.¹⁷⁴

Spotřebitel se nachází v nerovnoměrném postavení vůči podnikateli, proto je nezbytné, aby mu byla poskytnuta zvláštní ochrana.¹⁷⁵ Tato zvláštní ochrana spočívá v pozitivním zásahu státu, který narovnává faktickou nerovnost.¹⁷⁶ NOZ poskytuje spotřebiteli zvláštní ochranu v § 1810 NOZ a následující. Pozitivní ochrana je poskytnuta i v soudním řízení, kdy soud poskytuje spotřebiteli ochranu ex offio a přezkoumává zneužívající klauzule ve spotřebitelských smlouvách z úřední povinnosti.¹⁷⁷ Na druhou stranu spotřebitel má právo dovolat se platnosti klauzule v souladu se zásadou autonomie vůle.¹⁷⁸

V souvislosti se změnou VOP a právem na ochranu spotřebitele máme několik rovin, které nás budou zajímat. Dle § 1813 NOZ se má za to, že jsou zakázána: „*ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele.*“ Dále pak § 1814 NOZ, stanovuje demonstrativní výčet ustanovení, která se zvláště zakazují ve spotřebitelských smlouvách. Takovým ujednáním je například § 1814 písm. g) NOZ, který zakazuje klauzule: „*dovolující podnikateli, aby ze své vůle změnil práva či povinnosti stran*“. Další ze zvlášť zakázaných ustanovení je dle § 1814 písm. i) NOZ: „*ustanovení, umožňující podnikateli cenu zvýšit, aniž bude mít spotřebitel při podstatném zvýšení ceny právo od smlouvy odstoupit*“. Následek nepřiměřených ustanovení je dle § 1815 NOZ jejich nicotnost. Budeme tedy zkoumat, zda [1.] je změna VOP v souladu s požadavky kladenými na spotřebitelské smlouvy [2.] nakolik je tato změna v souladu se zvlášť zakázanými ustanoveními stanovenými v § 1814 NOZ.

¹⁷³ MELZER, Filip, TÉGL, Petr. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník Velký komentář § 1-117 - Svazek I Obecná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 83-84.

¹⁷⁴ § 1798 NOZ a násl.

¹⁷⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. března 2012, ve věci C-453/10, *Jana Pereničová a Vladislav Perenič proti SOS financ spol. s r. o.*

¹⁷⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne ze dne 26. října 2006., ve věci C-168/05, *Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL*.

¹⁷⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. listopadu 2002, ve věci C-473/00, *Cofidis SA proti Jean-Louisi Fredoutovi*.

¹⁷⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2009, ve věci C-243/08, *Pannon GSM Zrt. proti Erzsébet Sustikné Györfi*.

6.1 Soulad změny VOP s požadavky kladenými u ochrany spotřebitele

Aby klauzule ve smlouvě, která umožňuje změnu VOP, nebyla v rozporu s ustanoveními na ochranu spotřebitele, nesmí dle § 1813 NOZ zakládat významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele.

Nelze obecně říct, že samo o sobě ustanovení umožňující změnit VOP v budoucnu je nepřiměřené, či nikoliv. Je důležité zkoumat jakým způsobem je takové ustanovení formulováno a především důvody a povaha samotné změny, která bude na základě ustanovení provedena.¹⁷⁹ SDEU v tomto případě říká, že nepřiměřené ustanovení v neprospěch spotřebitele má být posuzováno na základě analýzy právních předpisů, které by byly použity v případě neexistence dohody stran a jak by se zhoršilo postavení spotřebitele, pokud se porovnají tyto 2 situace.¹⁸⁰ Existuje celá řada objektivních důvodů, které mohou vést legitimně ke změně VOP. Ujednání, které umožní změnu VOP z důvodů změny ceny energií, z důvodu změny technických předpisů nebo změnu stanovenou zákonem, nelze bez dalšího považovat jako nepřiměřené ustanovení ve smlouvě.¹⁸¹ Sama o sobě klauzule, která umožňuje v budoucnu změnu VOP, není v rozporu s požadavkem přiměřenosti a lze si ji ujednat. Je ovšem důležité, aby takové ujednání splňovalo určitá kritéria.

SDEU ve svém rozhodnutí hodnotil, zda změna VOP odpovídá požadavkům stanovených ve směrnici o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách a stanovil, že musíme zkoumat:

- *„zda smlouva transparentním způsobem uvádí důvod a způsob změny uvedených poplatků, tak aby spotřebitel mohl na základě jasných a srozumitelných kritérií předvídat případné změny těchto poplatků. Nedostatek příslušných informací před uzavřením smlouvy nemůže být v zásadě kompenzován pouhou skutečností, že spotřebitelé budou v průběhu realizace smlouvy v přiměřené lhůtě předem informováni o změně poplatků a svém právu smlouvu vypovědět, pokud nebudou chtít tuto změnu přijmout, a*

¹⁷⁹ VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách po rekodifikaci soukromého práva*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. str. 133.

¹⁸⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. března 2013, ve věci Věc C-415/11, *Mohamed Aziz proti Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)*.

¹⁸¹ VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách po rekodifikaci soukromého práva*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. str. 133.

- *zda lze možnosti výpovědi přiznané spotřebitelům za konkrétních podmínek skutečně využít.*¹⁸²

SDEU judikuje, že při posouzení platnosti klauzule umožňující změnu VOP, musí být ve smlouvě jasným a transparentním způsobem uveden důvod a způsob změny¹⁸³. Co se týče způsobu změny, spotřebitel musí mít reálnou možnost ukončit smlouvu při změně VOP.¹⁸⁴ Spotřebitel musí být dále o takovém ujednání informován a nestačí pouhý odkaz ve VOP na právní předpis, který tuto změnu umožňuje.¹⁸⁵ Nesplnění jasně a srozumitelně informační povinnosti o podmínkách výkonu práva na jednostrannou změnu před uzavřením smlouvy, nemůže být kompenzováno posléze při samotné změně VOP, byť by taková informace byla poskytnuta s dostatečným předstihem.¹⁸⁶ Nesmíme ovšem zapomínat, že krom informační povinnosti při samotném uzavírání smlouvy, musí podnikatel o změně informovat před její realizací a to v dostatečném předstihu.¹⁸⁷

Na okraj je třeba uvést, že předběžná otázka se v rozsudku RWE Vertrieb řešila, zda je nezbytné ve smlouvě uvést dokonce i rozsah změny VOP. SDEU, se ovšem v dané věci rozsahem nezabýval a určil pouze kritéria důvodu, způsobu a informovanosti.

Změna VOP má tedy v případě spotřebitele přísné požadavky. Ve smlouvě musí být uveden způsob a důvod změny a spotřebitel musí mít možnost závazek vypovědět. Již nyní je nám jasné, že § 1752 odst. 2 NOZ bude v případě spotřebitelských smluv z části neaplikovatelný, protože v spotřebitelských smlouvách musí být vždy ujednán důvod změny VOP. Ve smlouvě musí být také uveden způsob změny. Způsob změny není v judikatuře definován, ale je ho potřeba chápat jako technický průběh, jak k samotné změně dojde. V původní smlouvě musí být tedy ujednáno, kdy bude změna oznámena, jakým způsobem bude oznámena a především spotřebitel musí mít možnost od smlouvy odstoupit a o této informaci musí být informován.

Pokud chce podnikatel platně ujednat změnu VOP se spotřebitelem, tak spotřebitel musí být při uzavírání smlouvy informován o důvodech a způsobu budoucí změny, jinak změna

¹⁸² Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. března 2013, ve věci C-92/11, *RWE Vertrieb AG proti Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV* (dále jen „RWE Vertrieb“).

¹⁸³ „In transparent fashion the reason for and method of the variation of those charges“.

¹⁸⁴ RWE Vertrieb, stejný závěr v rakouské judikatuře například Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 20. března 2007, sp. zn. 4 Ob 227/06w.

¹⁸⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. dubna 2012, ve věci C-472/10, *Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság proti Invitel Távközlési Zrt.*

¹⁸⁶ RWE Vertrieb.

¹⁸⁷ RWE Vertrieb.

nebude platná. Je tedy zjevné, že v případě smluv ujednaných se spotřebitelem, nelze aplikovat § 1752 odst. 2 NOZ v rozsahu umožňující změnu bez ujednání stran. Změna VOP musí být ve vztahu se spotřebitelem vždy ujednána při uzavření smlouvy a spotřebitel o ní musí být informován.

V rozhodnutí, které chronologicky navazuje na RWE Vertrieb se SDEU zabýval situací, kdy nařízení ministerstva umožňovalo stanovit základní sazby dodávek plynu a zákonná úprava umožňovala v návaznosti změnit VOP, aniž by byli spotřebitelé v přiměřeném předstihu informováni o důvodech, podmínkách a rozsahu změny.¹⁸⁸ Možnost změny nebyla v daném případě ujednána ve smlouvě, ale byla možná na základě zákona.¹⁸⁹ SDEU v této věci rozhodl, že není možné změnit VOP na základě právní úpravy, aniž by byl spotřebitel v přiměřeném rozsahu informován o důvodech, podmínkách a rozsahu změny, avšak tato povinnost nemusí být splněna před uzavřením smlouvy.¹⁹⁰

Toto rozhodnutí se ve dvou věcech odlišuje od rozhodnutí RWE Vertrieb. Tou první je, že SDEU neaplikoval směrnici o nepřiměřených podmínkách a stanovil odlišnou dobu informační povinnosti. Spotřebitel nemusí být při změně na základě zákona informován při uzavření smlouvy, avšak s přiměřeným předstihem před samotnou změnou. Druhým problematickým bodem je stanovení jiných kritérií, o kterých musí být spotřebitel informován a těmi jsou důvody, podmínky a rozsah změny¹⁹¹.

Předmětem přezkumu dle směrnice o nepřiměřených podmínkách nejsou dle jejího článku 1 ustanovení, která odrážejí závazná právní a správní ustanovení. Taková ustanovení jsou například nařízení ministerstva stanovující základní sazby za dodávku plynu. V RWE Vertrieb musel být spotřebitel informován při uzavírání smlouvy o rozsahu a důvodech změny, v případě Schluz musel být informován „pouze“ v přiměřeném rozsahu. Změna VOP byla v daném případě možná na základě právní úpravy a rozsahu nařízení ministerstva, nikoli na základě ujednání stran ve smlouvě a v ujednaném rozsahu. Informační povinnost před uzavřením smlouvy plynula ze směrnice o nepřiměřených podmínkách a ta v tomto případě nebyla aplikovatelná.

¹⁸⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 23. října 2014, ve spojené věci spojené věci C-359/11 a C-400/11, *Alexandra Schulz proti Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG a Josef Egbringhoff proti Stadtwerke Ahaus GmbH* (dále jen „Schulz“).

¹⁸⁹ Rozhodnutí Schulz.

¹⁹⁰ Rozhodnutí Schulz.

¹⁹¹ Reasons and preconditions for the adjustment, and its scope.

Rozhodnutí Schulze již nemluví o důvodech a způsobu změny, ale o důvodech, podmínkách a rozsahu změny.¹⁹² Otázkou je, nakolik je tento závěr v rozporu s rozhodnutím RWE Vertrieb, protože se obě rozhodnutí zabývají odlišným časovým úsekem. RWE Vertrieb řeší ujednání ve smlouvě, které v budoucnu umožní změnu VOP. Takové ujednání musí obsahovat důvod a způsob změny. Na druhou stranu rozhodnutí Schulz řeší situaci, kdy dojde ke změně úpravy během samotného závazku, aniž by taková změna byla uvedena v samotné smlouvě, ale byla umožněna zákonem. Pokud chce strana měnit závazek a ví o tom již před samotným uzavřením smlouvy, musí a má možnost informovat o důvodech a způsobech změny. Na druhou stranu, pokud strana mění závazek v průběhu jeho trvání, nemusí již sdělit, jakým způsobem ji bude informovat, protože v tomto okamžiku již závazek mění, ale sdělí jí důvody, podmínky a rozsah změny. Daná pravidla lze chápat jako pravidla na sebe navazující a doplňující se. Při uzavření smlouvy musí být strana informována o důvodu a způsobu změny, přičemž při samotné změně musí být informována o důvodu, podmínkách a rozsahu.

Lze tedy dojít k malému závěru plynoucího z předchozích rozhodnutí. Je třeba odlišovat změnu spočívající ve změně na základě klauzule, kterou si strany ujednaly a změně na základě klauzule, která odráží zákonné ustanovení. V případě, že smluvní podmínky odrážejí zákon, nelze tato ustanovení přezkoumat dle směrnice o nepřiměřených ujednáních. V takovém případě nemusí být spotřebitel informován při uzavírání smlouvy, ale v přiměřeném rozsahu před nabytím účinku změny. Informace musí obsahovat údaje rozsahu, podmínkách a důvodech změny. V případě, že smluvní ujednání podléhají přezkumu směrnice o nepřiměřených podmínkách, musí být spotřebitel již při samotném uzavírání smlouvy informován o důvodech a způsobu změny.

SDEU dále řešil případ, kdy VOP obsahovaly ustanovení na základě ujednání stran, že cena telekomunikačních služeb se bude pravidelně měnit v závislosti na indexu spotřebitelských cen za kalendářní rok¹⁹³. Na problematiku telekomunikací spadá směrnice o univerzální službě,¹⁹⁴ která obsahuje klasickou konstrukci¹⁹⁵ stanovující možnost strany vypovědět závazek v případě změny VOP. V souladu s právní úpravou a konstantní judikaturou, kterou jsme si uvedli výše, bychom očekávali, že musí být ve smlouvě uveden

¹⁹² Reasons and preconditions for the adjustment, and its scope.

¹⁹³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. listopadu 2015, ve věci C-326/14, *Verein für Konsumenteninformation proti A1 Telekom Austria AG* (dále jen „Verein FK“).

¹⁹⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací (směrnice o univerzální službě), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES ze dne 25. listopadu 2009.

¹⁹⁵ Tak jak ji známe například z § 1752 odst. 1 NOZ.

způsob a důvod změny a možnost spotřebitele závazek při změně vypovědět. Nicméně SDEU nás překvapil a shledal: „že změna sazeb, která byla provedena na základě klauzule o úpravě sazeb obsažené ve všeobecných obchodních podmínkách uplatňovaných společností poskytující tyto služby, přičemž tato klauzule stanoví takovou úpravu v závislosti na objektivním indexu spotřebitelských cen vypracovaném orgánem veřejné správy, nepředstavuje „změnu smluvních podmínek“.¹⁹⁶

Záhadou ovšem je, o co se v daném případě jedná. Asi nemá smysl polemizovat, zda o změnu jde. Protože o změnu rozhodně jde. V případě, kdy cena za danou službu je v jednom roce A a ve druhém B se o změnu jedná. Navíc směrnice o univerzální službě obsahovala možnost strany závazek při změně vypovědět a judikatura SDEU v rozhodnutích Intel, RWE Vertrieb a Schulz potvrdila, že právo strany závazek vypovědět je právem bazálním a uvedla ji jako základní podmínku změny VOP. V případě Verein FK ovšem možnost výpovědi není, protože když se nic nemění, není, co vypovídat. Dochází tedy k obsahu změny závazku, aniž by jej strana mohla vypovědět a není zde ani možnost akceptace mlčky. Jedná se tedy o ryzí jednostrannou změnu, umožněno v případě změny cen založené na inflační doložce.

Inflační doložka je sjednaná při uzavírání smlouvy a je otázkou, zda na ni platí závěry stanovené v RWE Vertrieb. Dle mého názoru by požadavky stanovené v RWE Vertrieb měly být použity přiměřeně. SDEU ve Verein FK rozhodl, že změna na základě inflační doložky není změnou ve smyslu ustanovení umožňující odstoupit od smlouvy a vylučujeme tedy pouze možnost závazek vypovědět, ovšem o změnu se jedná a při uzavírání smlouvy by měla být strana informována o důvodu a způsobu změny. Také musí být strana v přiměřeném rozsahu informována o realizaci změny.

6.2 Zvlášť zakázaná ujednání v § 1814

V § 1814 NOZ jsou dvě ustanovení, která se svou podstatou dotýkají změny závazku. Tím prvním je § 1814 písm. g) NOZ, zakazující podnikateli jednostranně měnit obsah závazku a tím druhým je § 1814 písm. i) NOZ, zakazující podnikateli, aby měnil cenu, aniž by mohl při podstatném zvýšení od smlouvy odstoupit. V následujících podkapitolách si rozebereme vztah těchto ustanovení vzhledem k § 1752 NOZ.

¹⁹⁶ Verein FK.

6.2.1 Změna závazku z vůle podnikatele

Ustanovení § 1814 písm. g) NOZ zakazuje změnu z vůle podnikatel. Jedná se obecně o princip charakteristický pro občanské právo, neboť nelze změnit závazek pouze o vůli jedné strany.¹⁹⁷ A právě ustanovení § 1814 písm. g) NOZ brání právě předtím, aby tato zásada byla prolomena ve spotřebitelských smlouvách. Toto ustanovení ale nebrání, aby si strany změnilly závazek vzájemným ujednáním, či si určily, že závazek bude akceptován mlčky.¹⁹⁸

Pokud si strany ujednání možnost změny, musí toto ujednání obsahovat důvod a způsob změny v souladu s judikaturou SDEU. Dále v případě změny VOP musí dodržet kogentní ustanovení § 1752 NOZ. A změna nesmí být provedena z vůle podnikatele.

6.2.2 Zvýšení ceny aniž by mohl při podstatném zvýšení od smlouvy odstoupit

Dle § 1814 písm. g) NOZ jsou zakázána ujednání, která: „*umožňují podnikateli cenu zvýšit, aniž bude mít spotřebitel při podstatném zvýšení ceny právo od smlouvy odstoupit*“. Můžeme ihned vidět tendenci chránit spotřebitele před jednostranným jednáním podnikatele, který by si svévolně měnil obsah smlouvy a je otázkou nakolik je tento zákaz v souladu s možností změnit VOP.

Při zběžném pohledu na výše citované ustanovení by se na první pohled mohlo zdát, že podnikatel může ze své vůle změnit cenu VOP nepodstatným způsobem, aniž by měl spotřebitel právo od smlouvy odstoupit. Tak tomu není. Jak jsme si již uvedli, § 1752 NOZ je z části kogentní. Jedním z kogentních pravidel, které obsahuje je možnost strany odmítnout změnu závazku v podobě výpovědi. Nelze tedy změnit VOP, aniž by strana měla možnost závazek vypovědět. V opačném případě by se dané ujednání odchýlilo od donucovacího pravidla zákona, bylo v rozporu se zákonem a dle § 580 NOZ bylo neplatné. Spotřebitel bude mít vždy možnost závazek vypovědět, a proto nemůžeme aplikovat § 1814 písm. g) NOZ.

Nesmíme také zapomínat na kritéria změny VOP, která stanovil SDEU. Pokud chce podnikatel v budoucnu změnit spotřebitelskou smlouvu, musí již v samotné smlouvě ujednat způsob a rozsah této změny. Není tedy možné změnit cenu, aniž by byla změna ujednána při uzavření smlouvy a strana měla možnost od smlouvy odstoupit. Z tohoto pravidla však existuje kontroverzní výjimka v případě změny na základě inflační doložky odkazující

¹⁹⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. června 2010, sp. zn. 9 Cmo 363/2009.

¹⁹⁸ HULMÁK, Milan. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 150-162 a tamtéž s. 458.

na objektivní index spotřebitelských cen. V tomto případě SDEU stanovil, že se nejedná o změnu a strana tedy nemá možnost od smlouvy odstoupit.

Ustanovení § 1814 písm. i) NOZ také svádí ke špatné interpretaci. Toto ustanovení by mohlo svádět k výkladu, že podnikatel může jednostranně a svévolně změnit cenu, pokud umožní straně vypovědět závazek. Takový výklad je špatný a je v rozporu s výše uvedenými standardy. Ať už jde o rozumnost změny, zákaz překvapivých ujednání.

Na druhou stranu se domnívám, že doplňující možnost strany závazek vypovědět v případě podstatné změny ceny má své ratio. Jedná se o reakci na změnu ceny na základě zákona. Pokud se mění cena dodávek energií, půjde často o změnu na základě zákona, kdy může správní orgán změnit závazné sazebníky. K takové změně se již vyjádřil Nejvyšší soud a uvedl, že změna, která je založena změnou právního předpisu je možná, ale pouze v případě, že spotřebitel bude mít právo závazek vypovědět.¹⁹⁹

Ke stejnému závěru dochází i rakouská úprava. Rakouský TG v § 25 obsahuje obdobnou konstrukci jako § 1752 NOZ a umožňuje při splnění zákonem stanovených podmínek změnit VOP. TG obsahuje základní podmínky pro změnu VOP, kdy stanovuje možnost závazek vypovědět, výpovědní lhůtu a způsob oznámení. TG je obecný předpis a v případech smluv se spotřebitelem odkazuje na KSchG. KSchG stanovuje v § 6 odst. 1, že podnikatel nemůže jednostranně změnit cenu plnění, avšak samotný KSchG neobsahuje možnost od smlouvy pro takovou změnu odstoupit. Rakouský nejvyšší soud se tedy zabýval otázkou, vztahu změny VOP na základě zákona a zákona na ochranu spotřebitele, který zakazuje, aby jedna strana změnila cenu. Soud nakonec rozhodl, že byť KSchG zakazuje jednostrannou změnu, ale v případě, kdy podnikatel mění VOP na základě zákonného předpisu je taková změna možná, avšak spotřebitel musí mít možnost od smlouvy odstoupit.²⁰⁰

¹⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. prosince 2009, sp. zn. 21 Cdo 5205/2007.

²⁰⁰ Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 14. března 2000, sp. zn. 4 Ob 50/00g nebo Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 13. září 2001, sp. zn. 6 Ob 16/01y.

Závěr

Český zákonodárce si vytyčil přizpůsobit právní řád potřebám ekonomického a obchodního života a výsledek tohoto záměru je ustanovení § 1752 NOZ. Toto ustanovení je obecnou úpravou umožňující změnit VOP a doplňuje změnu VOP dle speciálních zákonů.

Předchozí právní úprava umožňovala změnit VOP pouze shodnou vůlí stran nebo v případě, kdy si strany změnu ujednaly v původní smlouvě. Nová úprava je také postavena na změně na základě ujednání stran a jediná novinka je možnost změny v limitované množině případů, pokud změna nebyla v původní smlouvě ujednána. Změnit VOP je možné bez ujednání, pokud tuto změnu nelze předvídat při uzavírání smlouvy a nesmí vyplývat z majetkových a osobních poměrů. Fakticky se bude jednat o změnu na základě změny právní úpravy. Tedy dojde ke změně zákona a jejím důsledkem je potřeba změnit i samotné VOP.

Ustanovení § 1752 NOZ stanovuje přísné předpoklady změny a je kogentní v rozsahu věty druhé odstavce 1 a v odstavci 2. Strany se nemohou odchýlit od povinnosti ujednat způsob oznámení změny, možnosti druhé strany závazek vypovědět a taková výpověď nesmí být spojena se zvláštní zatěžující povinností. Ve smlouvě musí být uveden rozsah změn a v případě, že tak není, nepřihlíží se ke změnám, které musely strany předpokládat již při uzavření smlouvy. Strany se mohou odchýlit pouze od § 1752 odst. 1 NOZ v rozsahu věty první a mohou si ujednat, že změna VOP bude aplikována například v individuálně sjednaných smlouvách nebo při jednorázovém plnění. Výše uvedené se samozřejmě týká pouze ultimátní změny, která je obsažena v § 1752 NOZ. Strany si kdykoli mohou změnit závazek dohodou v souladu s § 1790 NOZ.

Domnívám se, že zákonodárce nedosáhl zamýšleného výsledku, § 1752 NOZ neřeší praktické problémy ani neusnadňuje stranám řešit dlouhodobé obchodní smlouvy a zákonodárce vytvořil úpravu, která je mnohem komplikovanější a více limitující než ta předchozí. Samotný § 1752 NOZ je ustanovení převážně kogentní povahy a tím limituje možnost podnikatelů ujednat si záležitosti progresivněji. V tomto ohledu vidím jako vhodnější rakouský model, který sice neobsahuje obecnou úpravu změny VOP, ale dává stranám velký prostor pro autonomii vůle při sjednávání budoucí změny, zároveň neopomíjí ochranu spotřebitele a stanovuje přísné nároky změny VOP v případě spotřebitelských smluv. Rakouská judikatura také stanovila, že změna VOP na základě zákona je možná, aniž by tak bylo ujednáno v zákoně. Dle mého názoru by bylo vhodnější obecnou úpravu pojmout

skutečně obecně a nestanovit zatěžující kogentní kritéria pro strany. Zároveň je však nutno myslet na ochranu slabší strany a přísná kritéria by byla stanovena pouze pro změnu VOP se slabší stranou nebo spotřebitelem.

Možnost změny VOP je možná a tato změna není v rozporu se zásadou *pacta sunt servanda*, neboť se nejedná o změnu jednostrannou, ale změnu na základě shodné vůle stran. Ve spojení s § 1752 NOZ se sice hovoří jako o jednostranné změně VOP, ve skutečnosti se jedná o změnu dvoustrannou. Tato dvoustrannost se projevuje v nutnosti dosáhnout konsenzu již při sjednání smlouvy samotné a možnosti strany se změnou VOP nesouhlasit a závazek vypovědět. V případě, že strana mlčí a na změnu neodpovídá, jedná se o souhlas v podobě konkludentního jednání.

Smlouvy s VOP budou často uzavírány se spotřebitelem a právní řád stanovuje přísnější kritéria pro změnu VOP u spotřebitelských smluv. Spotřebitel je slabší smluvní stranou a je mu poskytnuta speciální ochrana. Zákon a judikatura soudů stanovily zvláštní požadavky, které musí být v případě smluv se spotřebitelem naplněny, aby mohlo dojít platně ke změně VOP. SDEU stanovil ve svém rozhodnutí RWE Vertrieb, které se jako první změnou VOP zabývalo, že klauzule umožňující v budoucnu změnu VOP, musí obsahovat důvod a způsob změny a spotřebitel musí mít reálnou možnost smlouvu vypovědět. Soud dále zdůraznil informační povinnost před uzavřením samotné smlouvy ve výše uvedeném rozsahu.

Pokud dojde ke změně zákona, je možné změnit ustanovení VOP, které odráží text zákona, aniž by byl spotřebitel informován před uzavřením smlouvy. Spotřebitel musí být v takovém případě o změně informován v přiměřeném rozsahu před změnou samotnou a ne již při uzavírání smlouvy jako u RWE Vertrieb, protože není aplikovatelná ochrana, kterou stanoví směrnice o nepřiměřených podmínkách. Směrnici nelze aplikovat, neboť předmětem přezkumu směrnice nejsou ustanovení, která odrážejí závazná právní a správní ustanovení. Spotřebitel ovšem musí být informován v přiměřené lhůtě před změnou samotnou o důvodech, podmínkách a rozsahu změny a musí mít možnost závazek vypovědět.

Aby problematika změny VOP nebyla příliš jednoduchá, stanovil nám SDEU v jednom ze svých rozsudků překvapivý závěr, že změna VOP na základě inflačního růstu cen není změnou ve smyslu ustanovení směrnice o univerzální službě. Směrnice o univerzální službě se týká odvětví telekomunikací a umožňuje spotřebiteli odstoupit od smlouvy při změně VOP. Změna VOP na základě inflačního růstu cen však není dle SDEU změnou a spotřebitel nemá právo odstoupit v takovém případě od smlouvy. Byť jsme si stanovili,

že VOP nemohou být jednostranně změněny, protože možnost závazek vypovědět je neakceptací změny a jedná se o dvoustranné právní jednání, SDEU svým závěrem o změně na základě inflace umožnil ryze jednostrannou změnu VOP.

Ve své práci jsem odpověděl na všechny výzkumné otázky, které jsem si v úvodu položil. Při analýze § 1752 NOZ jsem došel k závěru, že jeho aplikovatelnost bude velmi omezená a svou kogentní povahou spíše limituje možnost změny VOP. Ustanovení § 1752 NOZ neupravuje jednostrannou změnu VOP, ale jedná se o dvoustrannou změnu založenou shodnou vůlí stran. Jediný případ jednostranné změny umožnil SDEU v případě změny cen na základě inflačního růstu. V případě spotřebitelských smluv jsou kladeny přísnější podmínky pro jejich změnu, které stanovuje judikatura SDEU.

Použitá literatura

Odborné monografie a příspěvky ve sborníku:

BERAN, Jiří, a kol. *Zákon o platebním styku: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2011. 676 s.

CSACH, Kristián. *Štandardné zmluvy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 331 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s.

FEHL, Norbert. *Systematik des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen*. Heidelberg : Recht und Wirtschaft, 1979. 247 s.

FIALA, Josef a kol. *Meritum Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 1000 s.

FLUME, Werner. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts: Zweiter Band: Das Rechtsgeschäft*. 4. vydání. Berlin-Heidelber-New York: Springer-Verlag, 1992. 989 s.

HAJN, Petr a Josef BEJČEK. *Jak uzavírat obchodní smlouvy*. 2. vydání. Praha: Linde, Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví, 2003, 284 s.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 1459 s.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*, 8. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 832 s.

HULMÁK, Milan. *Uzavírání smluv v civilním právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 218 s.

HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 308 s.

JIREČEK, Josef. (vyd). KOLDÍN, Pavel, Kristián. *Práva městská království českého a markrabství moravského spolu s krátkou jich summou*. Praha: Všehrd, 1876, 507 s.

- KELLNER, Markus. *Der rechtsbegriff der allgemeinen geschäftsbedingungen*. MANZ Verlag Wien, 2013. 324 s.
- KOPÁČ, Ludvík. *Obchodní kontrakty. Obecná úprava obchodních smluv. I. díl*. Praha: Prospektrum, 1993, 368 s.
- KÖTZ, H., *Europäisches Vertragsrecht*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1998. 553 s.
- KRČMÁŘ, Jan a Bedřich ANDRES. *Právo občanské III, Právo obligační*. 4., dopl. vydání. Editor Jiří SPÁČIL. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 413 s.
- KUBŮ, Lubomír, a kol. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, 335 s.
- LARENZ, Karl. WOLF, Manfred. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*. 8. vydání. München: C H. Beck, 1997. 719 s.
- LOSCHER, H., *Das Recht Allgemeinen Geschäftsbedingungen*. 3. vydání. München: C.H.Beck, 1997, 177 s.
- MAREK, Karel., ŽVÁČKOVÁ, Lenka. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 296.
- MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2011, 276 s.
- MELZER, Filip. *Právní jednání a jeho výklad*. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2009. 218 s.
- RAISER, Ludwig. *Das Recht der Allgemeinen Geschäftsbedingungen*. Bad Homburg: Gentner, 1961. 333 s.
- SEDLÁČEK, Jaromír. *Obligační právo*. 1. svazek. 2. vydání. Brno: Právník, 1933. 245 s.
- SCHMIDT-SALZER, Joachim. *Das Recht der Allgemeinen Geschäftsbedingungen und Versicherungsbedingungen*. Berlin: Duncker & Humboldt, 1967. 291 s.
- STOFFELS, Markus. *AGB-Recht*. 3. vydání. München: C.H.BECK, 2015. 525 s.
- TILSCH, Emanuel. *Občanské právo: část všeobecná*. Editor Jiří SPÁČIL. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 205 s.

VOGENAUER, Stefan. KLEINHEISTERKAMP, Jan. *Commentary on the UNIDROIT principles of international commercial contracts (PICC)*. Oxford: Oxford University Press, 2009, 1139 s.

VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách po rekodifikaci soukromého práva*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 262 s.

WESTERMANN, Peter a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerliches Gesetzbuch*. 7. Auflage. München: C.H. Beck, 2016. 1756 s.

Komentáře:

ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008.1. svazek, § 1-487* Praha: Linde, 2008. 1391 s.

KLATEČKA, Andreasa kol. *ABGB Kommentar*. Wien: MANZ Verlag Wien, 2013. 4300 s.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H.Beck, 2014. 2400 s.

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 1344 s.

MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek I, § 1-117* 1. vydání. Praha: Leges, 2013. 720 s.

MELZER, Filip a Petr TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář a související společná a přechodná ustanovení. Svazek III, § 419-654*. Praha: Leges, 2014. 1234 s.

RUMMEL, Peter a kol. *ABGB Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. 4. vydání. Wien: MANZ Verlag Wien, 2014. 1580 s.

SCHWENZER, Ingebor a kol. *Global Sales and Contract Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012, 1072 s.

ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 12. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 1375 s.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář Svazek I (§1 až 654)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 1736 s.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář Svazek V (§1721 až 2520)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 1700 s.

Články z odborných časopisů:

BEJČEK, Josef. Soukromoprávní ochrana slabšího obchodního partnera. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 7-8, s. 24-36.

COUFALÍK, Petr. Všeobecné obchodní podmínky ve vztazích se spotřebiteli. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 20, s. 690-693.

CSACH, Kristián. Miesto dispozitívnych a kogentných noriem (nielen) v obchodnom práve. I. časť - Všeobecné otázky a rozbor kogentných noriem. *Právný obzor*, 2007, roč. 90, č. 2, s. 102-121.

DWORKIN, Ronald. Review: Principles, Positivism, and Legal Theory. *The Yale Law Journal*. 1977, vol 87, č. 2 s. 415-435.

ELIÁŠ, Karel. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 9, s. 13-24.

HULMÁK, Milan. Uzavírání smluv podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2012, č. 1, s. 25 -30.

KELLNER, Markus. Zur Abgrenzung zwischen allgemeinen Geschäftsbedingungen und ausgehandelten Verträgen. *Immolex*, 2015, č. 7, s. 475-482.

LEITNER, Max. Was genau sind eigentlich Allgemeine Geschäftsbedingungen und Vertragsformblätter? *Immolex*, 2012, č. 9, s. 242-250.

LIŠKA, Petr. Co přinese nová právní úprava obchodních podmínek v NOZ?. *Právní rádce*, 2013, roč. 21, č. 8, s. 26-31.

MATĚJKA, Jan. Úprava spotřebitelských smluv v právním řádu ČR se zvláštním zřetelem k tzv. distančním smlouvám. *Právník*, 2012, roč. 144, č. 8, s. 946-980.

MELZER, Filip. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 7, s. 253-260.

PILÍK, Václav. Výklad právních jednání contra proferentem. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 6, s. 199-202.

RUBAN, Radek. KOUKAL, Pavel. Několik poznámek k otázce nicotnosti v občanském právu, *Právní rozhledy*, roč. 19, č. 23, s. 857-865.

SCHAUHUBER, Claudia. Neue OGH-Judikatur zu einseitigen Vertragsänderungen im Telekom-Bereich. *Medien und Recht*, 2007, č. 5, s. 290-294.

STEINER, Marek. Zásada „pacta sunt servanda“ jako součást ústavního pořádku. *Soudní rozhledy*. 2002, č. 2, s. 39-40.

ŠPAČKOVÁ, Michala. Všeobecné obchodní podmínky a řešení jejich kolize po rekodifikaci. *Obchodněprávní revue*, 2015, č. 4, s. 106-111.

ZOULÍK, František. Soukromoprávní ochrana slabší smluvní strany. *Právní Rozhledy*. 2002, č. 3, s. 109-116.

Tuzemská judikatura:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. dubna 1919, sp. zn. Rv I 213/29.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. října 1997, sp. zn. 5 Cmo 536/96.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 17. prosince 1997 sp. zn. Pl. ÚS 33/97.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. února 1998, sp. zn. 5 Cmo 318/97

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2005, sp. zn. 28 Cdo 501/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2007, sp. zn. 33 Odo 1329/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2007, sp. zn. 28 Cdo 2660/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května. 2008, sp. zn. 32 Odo 629/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. prosince 2009, sp. zn. 21 Cdo 5205/2007

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. června 2010, sp. zn. 9 Cmo 363/2009.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. července 2010, sp. zn. 9 Cmo 363/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. září 2010, sp. zn. 33 Cdo 4601/2008

Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. ledna 2011, sp. zn. I. ÚS 1194/08

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2011, sp. zn. 23 Cdo 746/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2011, sp. zn. 32 Cdo 24/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2012, sp. zn. 23 Cdo 1750/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. ledna 2013, sp. zn. 31 Cdo 1571/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2013, sp. zn. 23 Cdo 1098/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. června 2013, sp. zn. 32 Cdo 3183/2012.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 11. listopadu 2013, sp. Zn. I. ÚS 3512/11.

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. Cpjn 200/2013.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 9. prosince 2014, sp. Zn. II. ÚS 1774/14.

Zahraniční judikatura:

Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 5. listopadu 1981, sp. zn. 7 Ob 52/81.

Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 29. března 1990, sp. zn. 8 Ob 504/89.

Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 14. březen 2000, sp. zn. 4 Ob 50/00g.

Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 13. září 2001, sp. zn. 6 Ob 16/01y.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. listopadu 2002, ve věci C-473/00, *Cofidis SA proti Jean-Louisi Fredoutovi*.

Rozhodnutí Bundesgerichtshof ze dne 23. ledna 2003, sp. zn. VIIZR210/0130 CR 2003.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 29. dubna 2004, ve věci C-70/03, *Komise proti Španělskému království*.

Rozsudek Soudního dvora ze dne ze dne 26. října 2006., ve věci C-168/05, *Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL*.

Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 20. března 2007, sp. zn. 4 Ob 227/06w.

Rozhodnutí Oberlandesgericht Saarbrücken ze dne 12. června 2008, sp. zn. 8 U 380/07.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2009, ve věci C-243/08, *Pannon GSM Zrt. proti Erzsébet Sustikné Győrfi*.

Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 23. února 2010, sp. zn. 4 Ob 99/09a

Usnesení Najvyššieho súdu SR ze dne 30. listopadu. 2011, sp. zn. 2 Cdo 245/2010

Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. března 2012, ve věci C-453/10, *Jana Pereničová a Vladislav Perenič proti SOS financ spol. s r. o.*

Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. dubna 2012, ve věci C-472/10, *Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság proti Invitel Távközlési Zrt.*

Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. července 2012, ve věci C-49/11, *Content Services Ltd proti Bundesarbeitskammer*

Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 30. srpna. 2012, sp. zn. 2 Ob 59/12h.

Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 12. února 2013, sp. zn. 4 Ob 174/12k .

Rozhodnutí Oberste Gerichtshof ze dne 27. února 2013, sp. zn. 6 Ob 167/12w .

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. března 2013, ve věci Věc C-415/11, *Mohamed Aziz proti Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)*.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. března 2013, ve věci C-92/11, *RWE Vertrieb AG proti Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV*

Rozsudek Soudního dvora ze dne 23. října 2014, ve spojené věci spojené věci C-359/11 a C-400/11, *Alexandra Schulz proti Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG a Josef Egbringhoff proti Stadtwerke Ahaus GmbH*.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. listopadu 2015, ve věci C-326/14, *Verein für Konsumenteninformation proti A1 Telekom Austria AG*.

Jiné a elektronické zdroje:

BEZOUŠKA, Petr. Pozor na obchodní podmínky![online]. prkpartners.cz, 2013[cit. 2016-04-27]. Dostupné na <http://www.prkpartners.cz/rekodifikace/legislativni-novinky/350-pozor-na-obchodni-podminky/>>

KOBEDA, Kryštof. Obchodní podmínky po rekodifikaci [online]. epravo.cz, 2013[cit. 2016-04-27]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/obchodni-podminky-po-rekodifikaci-89015.html>>

SUCHÁ, Anna. Jak na všeobecné obchodní podmínky a adhezní smlouvy. *Právní Prostor* [online]. [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/jak-na-vseobecne-obchodni-podminky-a-adhezni-smlouvy>>

The Principles Of European Contract Law [online]. [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/> .

Unidroit Principles of International Commercial Contracts, vypracované Mezinárodním institutem pro sjednocení soukromého práva (International Institute for the Unification of Private law) se sídlem v Římě. Revidovaná verze od roku 2010, [cit. 14. 4. 2016] dostupné z <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/main.htm>>.

VESELÝ, Jan. Jednostranné změny obchodních podmínek v roce 2014 [online]. epravo.cz, 2014 [cit. 2016-04-27]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/jednostranne-zmeny-obchodnich-podminek-v-roce-2014-93519.html>>.

Výkladová stanovisko č. 6, Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti, ze dne 19. 4. 2013 [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 2013[cit. 2016-04-27]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko-06.pdf>>

ZRZAVECKÁ, Eva, ŠERÁ, Michaela. Jak to bude s obchodními podmínkami podle NOZ? [online]. [epravo.cz](http://www.epravo.cz), 2013[cit. 2016-04-27]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/jak-to-bude-s-obchodnimi-podminkami-podle-noz-92074.html>>

Právní předpisy:

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Rady 93/13/ EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Úř. věs. L 095 , 21/04/1993 S. 29 - 34.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách. Úř. věs. L 319, 05/12/2007 str. 1-36.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací (směrnice o univerzální službě). Úř. věs. L 1080, 24/04/2002 S. 51 - 77, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES ze dne 25. listopadu 2009.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1371/2007 ze dne 23. října 2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční dopravě. Úř. věs. L 116, 07/05/2015 str. 26 – 26.

BGBI. I. s. 3317, Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen (ABGB), ve znění pozdějších předpisů

Bürgerliches Gesetzbuch (BGB), ve znění pozdějších předpisů

BGBI I 110/2010, Elektrizitätswirtschafts- und –organisationsgesetz, ve znění pozdějších předpisů

BGBI. Nr. 140/1979, Konsumentenschutzgesetz - KSchG, ve znění pozdějších předpisů

BGBI I 102/2011, Telekommunikationsgesetz, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 127/2005 Sb., zákon o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon, ve znění zákona č. 202/2012 Sb. účinném ke dni 1. září 2012

JGS Nr. 946/1811, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie: ve znění pozdějších předpisů

ABSTRAKT

Diplomová práce s názvem „Jednostranná změna obchodních podmínek“ se zabývá otázkou, zda lze obchodní podmínky jednostranně změnit a kde jsou limity této změny. Diplomant ve své práci používá nejen tuzemskou, ale i zahraniční literaturu a pracuje s judikaturou SDEU a další relevantní zahraniční judikaturou.

SUMMARY

The thesis with the title "Unilateral change of general terms and conditions" deals with whether the unilateral change of the general terms and conditions is in line with law and questions where the limits of this change are. The author uses Czech sources as well as foreign sources, case law of the European Court of Justice and other relevant court decisions.

SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV/ KEY WORDS

Klíčová slova: jednostrannost, změna, jednostranná změna, všeobecné obchodní podmínky, spotřebitel

Key words: unilateral, change, unilateral change, general terms and conditions, consumer